RIKSDAGEN

SVERIGES
RIKSDAG
TILL
ISLANDS ALLTING
VID
TUSENÅRSJUBILEET
1930

GREINIR
OR ÞEIM
GAUMLU LAUGUM,
SAMAN-SKRIFADAR
OR
IMSUM BOKUM
OG
SAUGUM,
AF
IONA RUGMAN.

UPSALÆ.

Excudit HENRICUS CURIO S. R. M. & Academiæ Vpsaliénsis Bibliopola, Anno 1667.

ILLUSTRISSIMO
AC
EXCELLENTISSIMO

DOMINO,

MAGNO GABRIELI DE LA GARDIE,

COMITI
IN
LECKÖ/ ARENSBORG
ET
PERNAV/
LIBERO BARONI
IN
ECKHOLM/
DOMINO
IN
HAPSAL/ MAGNVSHOF/
HELMETT/ HÖYENTORP
ET
WENNEGARN/

REGNI SVECIÆ
SENATORI, CANCELLARIO,
ET
IUDICI PROVINCIALI
WESTROGOTHIÆ ET DALIÆ,
NEC NON
ACADEMIÆ UPSALIENSIS
CANCELLARIO.

Magna decent magnos, parvos donaria parva,
Dives & integrum, frustula pauper amat.
Sic ubi prægrandis non sternitur hostia Divis,
Est operæ pretium victima parva cadat.
Non ego, Te possũ, magni mihi Numinis instar,
Sic colere ut decuit; nec decet exta dare.
En legum fragmenta, Comes præcelse, vetusta:
Hæc iacet ante pedes victima parva Tuos.

Illustriss.æ Tuæ Celsitud:

devotissimus nec non
Paratiss. servus

I. R.

Lect. Ben.

L. B. S.

Legum, quibus iam utimur, potissimam partem earumq; originem, exteris, & præcipue Romanis deberi; & proinde notitiam earum & interpretationem ab illis petendam, sine ratione, existimant multi: Cum iam inde a primis temporibus, & in gentilismo leges sibi constituerint majores nostri. Neque enim ideo barbari fuerunt, licet exteris parum noti. Recte auctor Bretta Streingleik.

'Athæfi Þeirra eri fornelskiunni hafa verid, likadi oss at forvitna: Þui at Þeir voro listuger i vielom sinom; gloggsiner i skynsemdom, hyggner i rada-giordum. Va sker i vapnom; hæversker i hirdsidum; milder i giaufum; og i allskonar dreingskap ener frækno sto.

Hoc est

Facta eorum qui prisco fuerunt seculo, scrutari nobis placuit: erant namque illi in praxi artificiosi sua. In circumspectione præcauti; in consilio sapientes; in armis fortes. In aulicis civiles; in donande magnifici & in omni virtute quam celeberrimi.

Illud autem ultro fatemur, leges nostras priscas cum tempore, nonnihil mutatas diminutas, auctas & correctas fuisse, pro utentium commodo. Fatetur id Rex Birgerus in præfatione Ll. Vpl. qui constitutiones Wigeri Spa, hominis Ethnici, auctas & elucidatas promulgavit.

Lagha

Lagha rykir var vigher Spa, heþen i heþnom tima: hann vor utsændir af Ingiæld Suea konung. Huat ær vir hittum i hans laghsagu, ær allum mannum þarfhkt ær. Þæt sættium vir i bok þessa: Þæt oþarft ær, ock þungi at; Þæt vilium vir utanlyckia. Huat ock ær hin heþne læt a fát vara, sua sum ær i Christnum rett ock kirkiu laghum, Þet skulum vir tilóka i obyrian i essari bok. &c.

Hoc est.

Legum auctor extitit, Vigerus Spa, Ethnicus, ethnico tempore. Is per Ingeldum Sueonum Regem emissus est. Quæ in ipsius lege invenimus omnibus utilia, ea hoc libro componi lectemur: inutilia vero, & gravia exclusa volumus. Id autem quod ethnico illi defuit, ut; legem Ecclesiasticam & ceremonialem, in principio hujus libri addemus.

Maximam partem Ll. Wisigothicarum condidit Lumberus, ideoque celebre nomen ejus in indice legiferorum Westrogothiæ:

Hær hittas namn þerra manna ær Westragiotlands lagh giorþo oc framförþo; fyrster var Lumber, oc hanum ero lumbs lagh kallud, for þui, han sigs hafa hug fad oc giort myken lot af laghum varom. Hann var fodder i Wangom, oc þar ligger han i einum colli, for þui at han var heþin. &c.

Hoc est.

Hic reperiuntur nomina eorum hominum, qui Leges Westrogothicas condiderunt & protulerunt: Primus erat Lumberus, ex cujus nomine Lex Lumberia vocata est. Nam dicitus excogitasse & condidisse magnam partem legum nostrarum. Natus erat in Vangom, & ibi in tumulo jacet: erat namque Ethnicus.

Nec

Nec obscura est memoria legislatorum Norvegorum & Islandorum in antiquis scriptis. Ea si quis inspicere, & prisci ævi mores cognoscere voluerit, longe melius & facilius leges nostras intelliget & explicabit, quam si exterorum interpretum auxilio utatur.

Ego autem, lector benevole, antiquarum istarum legum fragmenta nonnulla, quæ fere in desuetudinem abiêre, hinc inde collecta, Tibi exhibere volui; non quidem in usum fori nostri ævi Sed ut ex illis, quæ fuerint majorum nostrorum consuetudines, aliquo modo pateret. His addidi quæ Arngrimus Ionas notavit ad Tit. de hereditate, ut & alterius cuisdam notas, Arngrimi notis nonnihil adversantes. Tu his utere lector, & bene vale.

RATIO CITATIONUM.

O. T. S. Olafs Tryggvasonar saga.
Þorst: sag. Þorsteins saga.
I. B. Ions Bokinn.
I. S. S. B Ions Sugrdsonar bok.
G. I. Gudmundr Illugason.
A. I. *Arngrimus Ionas*
M.SS. V. *Manuscriptum vetus, cujus Auctor ignoratur.*
Gaut. sag. Gautreks saga.
Sequentes libri expresso nomine citantur: ut:
Gronlands Annall. Vasthyrna.
Eyrbyggia. Laxdæla. Festar Þattr.
Vigsloda. Krokarefs saga, Grettla.
Gragás. &c.

GREI-

GREINIR
Or Þeim
GAUMLO LAUGUM

Gronlands Annall C. 15.

ÞAt var vpphaf hinna heidno laga, at menn skildo ey hafa, haufut skip i haf; enn ef hefdi; Þa skildi aftaka Þau haufut adr Þeir kiæmi i land syn: og sigla ey at landi med ginandi trionum edr gapandi haufdum, sua at landvættir fældist vid.

Vaff-hyrnia

Fie Þat er til hofs var giefit, skildi hafa til mannfagnadar, Þar er blotveitflor voro. Enn monnum Þeim er Þeir blotudu, skildi steipa ofann i fen Þat er uti var fyri dyrunum. Þat kolludo Þeir blot kieldo. *Ibidem.* Frami fyri Þar stod stallr med miklum hagleik, og Þiliadr ofan med Iarni: Þar skildi a vera eldur sa aldrig sloknadi. Þat kolludo Þeir vigdann eld. A Þeim stalli skildi standa bolli miog af kopar, Þar skidi i lata blod Þad alt er kiæmi af Þui fie, er Þar var til giefit, eda mennum. Þat kolludo Þeir hlut, og hlutbolla, enn hlutum skildi bædi dreifa yfir menn og fie.

Eyr-byggia.

Dom-hringr var a Þingstaudum, er Þeir men voro i skapader, Þat straff haufdo, at Þeir voro dæmdir til blots. Þar stendr steinn er Þeir voro brotner vid, og sier enn blods lit a steininom.

Þat var ſkyrſla i tijd Hauſkuldar, at ganga ſkildí under iardar men, Þat, er torfa var riſtin or velli: ſkildo endarnir vera faſtir i vellinum. Enn ſá madr er ſkyrſluna ſkildi fram flytia, ſkildi Þar ganga undir. Þa var ſa ſkyr ef torfan fiell ecki a hann. Og ey Þottuti heidnir menn eiga minna i abyrgd, Þa er ſlika luti ſkildi fremia, enn nu Þikiaſt eiga keiſtnir menn, Þa er ſkyrſlor ero giorvar.

Þorſt. Sag. C. 21.

Þeir vokvodo ſier blodi i lófum og geingo undir Iardar men, og ſuoro Þar eida, at huor ſkildi annars hefna, ef nauckr Þeirra yrdi med vapnum veigin.

O. T. S. S.

Þat vil eg fyrſt at allir menn ſieo kriſtnir, og taki ſietta tru, Þeir er ey ero ádr ſkyrdir. Enn um utburd barna ſkulu ſtanda hin forno laug, og um hroſſa ſlatur; at blota ſkulu menn a laun ef vila, enn verda fiorbrotner Gudgum ef vatum kiemur vid. *vide Joannem Bom: Aub. lib. 2. cap. 9. fol. 119.*

I. B.

Þrals eydr Þa han ſkal ſryaſt.

Eg ſeigi Þat Gudi at eg mun halda ſua laug ſem ſa madr er vel heldr, og vil nu vera i laugum med audrum maunnum. Þeim ſie Gud gramr er Þui neitar.

Feſta-Þattr.

Nefni eg vatta i Þat vætti, at eg vinn eyd ad kroſſi og ſeigi Þat Gudi, at eg mun halda laug ſem ſa madur

dur er vel heldr, og vil nu vera i laugum med audrum mannnum. Þeim er Gud gramr er þui neitar, nema sie sino bæti:

Ibidem.

Peninga skal hann giefa goda þeim er hann leidir i laug, þat skal vera hin tiundi hlutur eyris.

Ættleiding.

Eg N ættleidi þenna mann N til fiár þess er eg gief honum: til gialds og til giafar, sess og til sætis, og als þess riettar sem laugbok vottar: ad ættleidingr a at hafa ad laugum, med þessum skilmala &c. ættleidi eg þig ad ord fullu, laug fullu og laugmali rietto. at vitni þ. o. Þ. o. a. þ. e. o. m. h. *Ions bokinn.*

At lysa ættleiding.

At vitni allra laugriettu manna: Lysi eg hier i dag ad laugbergi ættleiding N. sonar er N son ættleiddi til arfs eftir sig, og þeir satudu og uppgafu art og ættleiding eftir laugum, er þa stodu næstir til arfs efftir hann. Lysi eg og hier laga urskurdi N laugmans, er hann sagdi þessa ættleiding laugliga, og obrygdiliga standa eyga um aldr og æfi hiedann af ydr aheyrendum, og samþyckendum þenna hans dom. at laugmali riettu: at vitni þino og þino og allra þeirra er ord min heyra.

Ions Bok.

O. T. S.

Þad voro laug i landi (*Buta Suionia*) ef misdaudi yrdi hionanna, at kono skildi setia i haug hia honum.

Ibidem.

Þad voro laug i landi (*Russiam intelligas*) at ey skildi þar upp fæda Kongs son, af utlendo kyni, nie fiarlægu rijki, at ovitanda sialfum Kongi.

Gaut. S. Cap. 16.

Ero Þat hier lands laug, at enn eldri Kongs son taki riiki eptir faudr sinn. Nu vil eg ey briota laug a Kathlyn minum med einrædi mino, edr ydr lands monnum. Enn Þo vil eg bidia ydr allasaman, at sa taki rijki eftir mig, er mier Þikir best til-tallin. Etc.

Huorier arfgeinger ero.

Sa madr er ey arfgeingr er hann veit ey huort sa dull a framm edr aptur a hrossi. 2. sa er Þræll a vit frillu kono. 3. sa er fyrr kuiknadi i kuidi modr sinnar enn henni var frelsi gefid. 4. sa er kona gierir vid Þræli sinum, sua at hun giefi honum frelsi til adr hun vili ganga med honum. 5. sa sem skogr-madr gietur. 6. sa sem kona su gietr er sek er ordinn fullriettis sekt. 7. sa madr er ey arfgeingr eftir faudur sinn, ef fadir hans hefur knongast attradr edr eldri, fyri rad framm skaparsa sins, og er hann vid Þeirri kono gietini. Sua framt skal madur arf taka og vard veita sialfr, er hann er sextanvetra gamall. kona skal arf sinn taka Þegr hun er giefinn, og sua ef hun er eckia, Þott hun sie yngri enn sextanvetra. Mær skal arf taka ef hun er segitanvetra gamul. og sua, a hun avoxt fiar sins enn eigi vardveitio; sins nie annara adr enn hun er tuttuguvetra. Sa madr er ey arfgeingr er gietin er vid Þeirri konu, sem hann

fær

fær fidar, og eigi hann tuær konur fenn: og verdur honum tui-kuæni fiaurs-baugs i gardi.

I. S. S. B.

Frifvar ma taka riett a fom kono: puta er hun æ fidan. Riettar bot --- - þad er puta er bad verdur vitnis faft, at þær meta fig, og taka med þui nafni a fier, huort fem þad er meira edr minna. Edr taka tua menn a einum deigi *& alibi* þad er puta kaftar ut barni fino. *Ultimam hanc legem in christianismo latam esse agnoscimus. In gentilismo quia filios deportare Consueverunt.*

Vigfloda.

Sex ero þær konor er madr a vigt um: Ein er kona mans. 2. Dottr. 3. fyfter 4. modr. 5 foftra fu, madur hefr uppfætt. 6. foftra fu, er mann hefr uppfæddann. Enn þad ero laug foftrur er hun tok han atta vetra edur yngri, og til þefs hann er fextanvetra gamall.

Sua er mælt ef annar madur Kiemur þar ad, ef madr tufkaft vid þa konu fem hann a vigt um, og hefur hann felda hana og latid a fallaft. þa a hann vigt ap honum i þad fama finn.

Nu liggr kona a palli mifar rumpi ad manni; fær hun akomu milli læra og beina, bæti þrettanmerkr, og fiau ortuga, fyri þui hun reitti riffarin a fik.

Nu mætir brokarlaus madur uppftittadri kono a veigi; fkier nockr akoma, veri hanlaus vodi.

Viglifing or Kroka Refs faugo.

Vid Suerdhuffgrani, og eg urdum faupfattir

 i dag;

i dag herra; hann vildi fiallſkerda kono mina; Eg ſtorkiaraldadi han um ſtraðeigrs anga: þa langhuſadi hann herra; þa langhuſadi eg. Þa breidrballadi eg herra; en hann marghraſſadi vid: Þa fagurragnade eg han; enn hann ſkipſkieggiadi i motinu þa linghnappadi eg ban undir einn ſkidgard ſkampt i burt; og vodvirkta eg hann ad lyktum.

Sied hefi eg margar utþidingar yfir viglyſing þeſſa og koma þær miſiafnt ſaman. witanlegt er þad, ad þa *Krokarefur* lijsti wigi *Grana* i *Nidaroſi* fyri *Haralldi Kongi enum hardrada*, þa ſat Kongr ad malaffiandi, og gadi ecki ſua fliott ad giegna *Ref* ſem han ſkildi; og komſt *Refur* þui burt: ſidan malum vor lokid, tok Kongr at ihuga ord *Refs*, og ſkildi þa ſtrags at þau voro wiglyſing, og *Skalp grana* dandan, og af þeim giedſmunum og ſkapi ſem Konungurin vard þa i, ad hirdmadr hans var veiginn, þa komſt han ecki leingra at þida lyſingena en þangat ſem han ſa *Grana* daudan. Og en þo Kongi ſie eignud oll þeſſi utþiding, þa meina eg þat ſie villa: og þui ſegi eg þetta, at eg hefi leſid þriar edr fiorar Krakarefs ſaugr, allar orgamlar, bædi ad malfari og ſua at ſkrift, og heſur i aũgri konungſins utlegging leingra nad, edr er ſagt. Meina eg nu ad þeſſi utþyding ſie ſidar tilla gd, af odrum ſafrodari en *Haralldr K.* var. Ein af þeſſum utleggingum er þrikt, i bok *Doctors Olafs Worms*, og ſeigiſt i titlinum, ad *Syra Magnus Olafſon* i Lauſaſi, huor ed var afbragds ſkald, og godur mælſkomadr, hafi ſua þeſſa viglyſnig ut-þytt ſem hun þar ſtendr prentud, huorio eg med ongvo moti trui: Fyrſt fyri þa ſkuld, ad *Doct. Vorm.* ſeigir ſig at hafa leidriett, aukid og i raud ſett þeſſar gloſur ſem

Syra Magnus sendi honum. Þad annad, ad Þat glosna kuer sem a Islensku var skrifat, og utÞytt a latino af *Syra Magnusi*, og odrum Islenskum sem *Doct. Vorm.* um talar i forrædo sinnar bokar, var alldrei skrifad med Runskum bokstaufum. Huad eg byvisa af Þui sama kueri sem nu er i *Vpsaulum*, og komid er ur *H. Stephanij* Bokaskap, fra *Sor*, er Þar a riettr Islenskr styll, en huorki *Vorms* edr *Stephans*, Þui saman hefi eg Þa borid. Er Þad nu Þar af augliost ad Þessar glosr hafa verid settar uppa Runsko, sidan Þær komo i *Kaupmannahausn*, til *Vorms*, annad huort af honum sialfum edur odrum Islenskum Studentum sem Þarhafa Þa verid, effter beidni *Vorms*, sua sem skied er i mest ollo Þui sem Þar er a Runsko skrifad. Nær var gaman erindi *Biorns Ionsonar* a Skards-a, Þetta: *I Dag er Þinngat lesast laugin etc.* A Islandi med Runsko skrifad? edur lifdi *Biorn* i Runna tijdinni? sem er *Anno Christi* 1634. nær han ut Þyddi hausudlausn Eigils Skallagrims sonar, hana hefur og *Vorm* sett uta Runsko, Þad hun Þo alldrey fyrr var, sua sem sia ma a hendi *Herra Biskupsins Meistara Bryniolf Suein sonar i Skalholti*, su nu i *Vppsaulum* liggur, og er skrifud riett a Islensko, og utskird vel a latino. Enn Þesso hefr *Vorm* umbreitt ollo, ad valla er nock ut sialfo sierlikt, Þad Þo alldrey hefr verid *Biorns Ionsonar* vilie. A somuleid hefr *Vorm* farid med *Rugnars Lodbrokar* visr, alldrey sauft Þær og fyrr a Runsko. *Syra Magnus Olafson* hefur Þær og utskyrt, Þo *Doct. Vorm* Þeigi um Þad. Enn viliom vier nu sia huorso vel Þessi viglising er ut Þijdd, Þa nunum vier finna villu i sumo. Set eg Þu hier mina utÞyd-

ing: og ef nockur vill bera hana saman vid. *Vorms*, þa ma sa sia sem til sannleikans hneigdur er huor her mun riett edr rangt hafa: Eg tek nu oll þau ord sem mest þurfo utþydingar vid, og læt þau annur bijda, fyri leingdar sakir: *Suerd huss grani* er saman sett af þremr ordum sem er suerd, og hus, og Grani. Mansins rietta nafn var Grani, en tilnafn hafdi han af skalpi þat er um giord, skeid edr slildr suerdsins, huorn skalp hann kallar hier suerds hus, og er lioft, sagt: sua stendr i *Vinsorda balki i Ostgauta laugum Cap.* 1. skapat klædi, skiæpt vakn, skalpat suerd, giort gull ock silver, læst hus oc durat þet skal alt kiöpa med vin og vitni. Sia og þaug *Skaneysko laugin* 5 Bok 24. cap: huar utaf glogt sia ma ad skalpr er skeid suerds. *saup-satter*] þad er mis-sattir, saup og misa, þad er næsta eitt, þui oll misa ma saup heita, þo ecki sie alt saup misa. og giorir hier brukid greining ordanna. *Fiallskierda*] skorur fialls, þad ero gil, en gilia er ad samlaga sig og makast med konu. *Lioda lyckill Lopts*. Þilio-guls eg vildi gilia. *E. H. Siernenhielm* kallar og þa bok sem *Ovidius Naso* hefur skrifad um *astina*, giliara konst. og annar stadar nefnist *Naso giliari. storkiaraldadi*] stort kiarald, kallast sá: sua seigir *Edda*: sáin heitir fægr en simul staungin Sá þydist og ad hafa sied, eda hafa rent auga til. *Stra beigers auga*] vill han lata skiliast vind auga, en huar han hefr tekid þad at kalla vind stra beigir: veit eg valla, þui ecki finst þad i Eddo edr odrum fornfrædum. En vill nockur seigia at þat sie sialf Kienning, þa læt eg þad sua vera. *Eg Storkiaraldadi hann um Strabeygers auga*] þat er eg sa hann um vindaugad, edur gluggin. *I Doct. Vorms*

bok

bok stendr; *giegnum*, En i ollum Þeim *Refs saugum* sem eg hefi sied stendr, *um*, og Þad er riettara, en *i giegnum*, Þikir Þad og betr falla i rædunni; og giora skiemra mal og segra. Sua og meina eg at valla muni finnast i gaumlum saugum, eda *frædiskriftum*, at Þar sie kallad *i giegnum* sem ecki par stendur i veiginum, og opid er, sem hier var gluggin, edr vindaugad, Þui utan gler mun hannhafa verid, a Þeim daugum i skiemmu *Narfa* edr *Refs*. Enn Þad finn og sie eg allstadar, at Þar nockur lutr er fyri augano, annadhuart Þóll edr hed, stockr edr steirn, edr adrir hlutir, at Þa seigir madr, at han sá, for, reid, gieck, stack, edr rak *i giegnum* Þan sama hlut. sna seigist og um Þa ramskigno, at Þeir fiai *i giegnum*, edur inni. Enn ecki sie eg *i giegnum* eckert, ellegar Þar opid og antt er, utan *um*: dyrnar, gluggin, gatid, rifuna, sua sie eg; og til annarar sido Þess sem gatid er a. Og et Þui vist ad su bok sem *S. Magnus* hefur haft til eftir skriftar hefur verid raung, edr hitt, at Þessum ordum er sidar umbreytt Þad mier og likara Þikir. *Lang-husadi*] Þad er; rann. Þui langthus héitir rannur. Hier af kiemur rani, og runa, og rannhali. Þad nu eriett kallast, i fliotlæti og frambleipni a Islandi *rangali*, huort ord ongvan grund hefur i Þui mali. A Þui ad skrifast ranns-hali, at hann er hali edr roa af rannimum. Rani heitir Snòs, edr oddi af eyri, nesi edur halfi sem rennur fram i sioin. Rani heitir og ogieltur gòltur. Sua seigir i *Klapprunum*; opt hleipur rani a hiarni. I *Osfganta Laugum* heitir hann Runi, Wodm. b. c. 2. Islenskir kalla og ranseidi, eins sand sem léingri er uppskolturin a, en nidur kialkar

 ner.

ner, og er alt af eino, ad skolturin rennur framm yfer nedri vor sandarins, sua leingri verdur efri tanngardurin enn nedri gómurin. *Hreidur-balladi*] Hreidur bollur er egg undan fuglum, þar gerir hañ ord utaf, og seigir fig að hafa hridur bollad han, edr eggiad edur manad han ad bijda sin: huad Granj giordi og, at hann *Marg broffadi* vid; þad er: han stod-vidi morg hross i haga, kallast stód, hier af er stodmeri, stod hestr, stod ganga &c.

Fagr-ragnadi] ecki er mier gruns um þad, at alldrig hefr *S. Magnus* þetta sua ut þyrt, sem *Doct: Worm* at ad hefr i sinni bok, og enn þo at hempur a Islandi heiti bædi faulldur, feldir, laugdur og raugnur (huad eg alldrei sá, alldrey heirdi og aldrey las, utan hier) þa sia allir ad þessi utlegging er ecki utan vansa. skildi nu þetta eiga heima hia lagda, at hann vildi sagt hafa, *eg lagda* han huad skildi han þa giora med *fagur*? Ecki er þad neitt Islenst mal, ad seigia; eg fagr lagda han, viliom vier þui leita þesso ordi odruvis hurginda og seigia sua; eg *Fagur-ragnadi* han, þad er: eg Gladieladi han. þad fagurt er, þad er glatt og glett og skignt, og fægt, og fegrad. Somuleidis er um jel edr el, nær eg nefni þad alleina, þá merkir þad sverd, enn ragn er og sverds heiti, sua stendr i *Klapprunum*: Ragn er suerdid bra-dasta. Nær hann nu nefnir *fagurt ragn* þa meinar han *glædiel* og undir ordino *fagr ragna* lætur hann skilast *Gladiela*: þad er, hann lagdi, edr rok han i giegnum med sino gladieli (*gladiolus, brevis sica, dart, dolgr*) Mætti nu nockr seigia ad Ragn þyddi hier bolf? þar til suara eg sua: at þat sie og satt, enn þui leingra sem Refur kom i lysingina þess

myrkuari giordi hann hana. Nu er Þad lioft ad Þaug ord fem i fornefkiuni hafa horfc til helgidoms; Þeim er nu fnuid fidan Kriftni kom til bólfs, fua fem er, at blota edr ragna, Þad fyrra hefr Þijtt ad offra og fornfæra afgudunum, enn merkir nu ad giefa eirn diöflinum. Ar ragna merkti fyrr at blessa, nu at bolfa. Fan merkti fyrr drottin og herra, en nu tkálft Þad fyri ovin edr diöful, *Heruarar.saga*. Gnæfr er ydar gunnfani. Þad er; Stór er ydar hertogi: gnæfr er ydar Strids folks herra, og opt kiemur Þetta ord fram i *Otfrids Gudspiollum*. Odin hefur Þijdst fyrr als-heriar As, Þat er als-heriar gud. Þui As er fua mikid fagt, fem fa ædsti, edr efsti gud: huar um annar ftadar. Enn nu merkir han fian-dan. Ragn er eitt ord fyri fig fialft, og feigift ecki um fleiri hluti enn eirn, verdur og ecki utfært i rædunni utan med tuennu moti, Þa og feigi; ragn, og ragni. Raugn, edr Reigin, Þad er eitt, og hefr öngva einftaka merking, og feigist og ecki utan um tuent edr fleira. merkir og ecki heldr, huorki kall edur konu, utan er Þar i milli og foddann eitt nafn, kalla Þeir latinfko *Genus neutrum*, og hlidir Þui raugn og god i woro mali alteins og Δαιμόνιον, og Θεῖον a grifko. Þad er Þaug ædsto god, og efsto reigin fem ollum heime ftiorna og ftyra. Enn nu fidan blot duinudu er ol'um Þeffum ordum umbreitt i gagnftæda meiningo. *Skipfkieggia*] Þad er at beria edur fla i mor. Bard og fkiegg er alt eitt. enn fram-ftafn a fkipi heitir bard, og hefur nafn af, at bordin lyckiaft Þar faman, fem *Gudmundur Illuga fon* feigir: Les Farmana laug Islédinga cap.19. Þegar Refur hefur lagt Grana fpiotino Þa hefr hañ flegid i mot, og

fallid

falfd vit þat enn ecki getur þess i lysingunni at han hafi barist um i fiorbrotunum sem sumir seigia, og hier stendur *I mot*, hon slo i mot. *Þa ling hnappadi eg han undir einn skydgard skampt i burt*] þad er, þa bar eg han under einn vidar kaust, skamt i burt. hier ser nu þydingin ærliga illa hia *Doct. Vorm.* Þar han seigir; at alt þad hulid sie kallist linghnappat. Hnappr lings er ber, þui seigist Refur hafa borid hann af veiginum og undir vidar gardin, at han skildi ecki sua snart verda uppsijs at giorninginu. Skidgardr er vidar hladi, þar skidi ero balkvundin til eldibrands.

Hier er og adgiætandi, ad hia Doct. worm. i sialfri lysingunni stendr sua: *Þa ling hnappadi eg hann undir einn skidgard.* Enn i utleggingunni stott sua: *undir einum skidgardi.* og er hier hneigingunum ordanna um breitt, at til hæginda skildi vera þeim er utþyddi: Alldrey giordi *Haraldr Kongr* þad. Ecki heldur trui eg *D. Vorm* þar um, edr *S. Magnusi*, utan ein huoriom odrum, þeim oskiælligri. *Og vodvirkta eg hann ad lyktum.* Ecki ser nu betur su seinasta u leggingin en su sem henni næst var; þui hier seigir utskyrarin at vod verka sie at skiliast vid. En eg spyr hann þui helldur er vod verk skil vefiarins, enn oll onnur vefiar giord, sem er flattur, hrælan, uppvinding, klyd og annad; med þui alt huad myrkt er talad á ad sannkiennast, og draga kienninguna af þess hlutar eiginleikum sem han vill um talad hafa? Eg seigi: þetta vodverk kiemur ecki huot vid, huarki vef eder vefiarkuenna sidi a Islandi; heldur vitum vier ad vod verk er huild, ro og suofn. Skil þui sua, *Þa vodirkti eg hann ad lyktum:*

Þad

Þad er; Þa han hafdi borid honn undir skidgardin kastadi hann honum nidur, og liet han Þar huilast, og gieck sua at lysa vigino.

Vm alla Þessa viglising hefr hann sama vijs at sañ kienna, Þui efast eg ecki ad han muni og sua giora hier i fistu kienninguni. Ecki kann eg nu at seigia; *eg skildi hann at lyktum*, nema eg leggi nockud til, edr breiti hneigingum ordanna, og seigi; *eg skildist vid han*. Og Þui kan vodverk ecki merkia *skil* hier, utan huild. Þad ero eiginnlig reckio edr voda verk at huilast i Þeim.

Qui modo sublimis puppi consederat alta
Nunc in sentina vix habet ille locum.

At lijsa a sig vigi.

Eg N. son lijsi Þui fyri N. at eg hefi ofyrisynio i hel sleigit N. Var eg um nottina fyri a N. Er eg barnfæddr a N. Enn vist fastr a N. Var eg nottina helgo a N. Þetta vitna eg undir Þig, og bid Þu berir hier vitni um, Þa Þess Þorf giörist. I. S. S. B.

Þorst: Sag. Cap. 4.

Haugg Þu nu fyrri sem holmgaungu laug ero til, Þui eg hefi einvigi bodit, enn eg mun standa kyrr a medann.

A. I.

Þat er at laugum grida beitt, er madr nefnir sier vatta fimm edr fleiri laugseigendr tolfvetra gamlan mann edr eldra, frialsan og heimils fastann, attrædan edr yngra, sua heilann og hraustann, at hann sie bædi vegandi fiaurs sins og fiar, skildi ad halda og skiota af bendum boga.

Idem;

Idem.

Hialpi mier ſua Freir og Niaurdr og hinn almatki As, at ek ſkal ſua dom dæma, ſauk ſækia, vatti bera, eda kuido Kueda og öll laugmælt ſkil af hendi leiſa, þau er undir mig koma ſem eg veit riettaſt og helſt at laugum.

I. B.

Landeigendr ſem ſkulo vera teknir til ſoknar i hrepp huariom, at ſækia þa menn alla er oſkil giöra i hreppum, og ſua at ſkipta tiundum manna, eda taka eida af maunnum. Riett er at ſieo ecki landeigendr, ef hrepps menn ero allir a þat ſattir.

Ad ſkiera upp þingbod.

Eg N. ſkier upp þingbod, og læt þad bodi fylgia at eg ſtefni þing a N. a þing ſtad riettum a fimm natta freſti, kref eg at þar komi bændr allir hier i hrepp, eptir ſkildo ſinni, enn ſlitie adr bod ſem laug votta um allann hrepp. I. S. S. B.

Ad beidaſt mans a þingi.

Eg N. ſon beidiſt og kref hier i dag N. ſonar edr hans laugligs umbods mans, þeſſ er laugum eigi fyri hann at ſuara. Enn byd eg haunum ef hann hefr nockr lauglig mot-kauſt, at ſa þeſſum vottum, ſua at þar fyri meigi þeir ecki ſuara edr ſueria i þeſſu mali. At vitni allra þeirra er ord min heira. I. S. S. B.

At brygda Iord.

Eg N ſon ſeigi þier N. at eg ætla at brygda undann þier Iordina N. og ſtefni eg þier heim til N.

fimtu

fimtu dæginn i vor þa þriar vikor ero af fumri, fyri Laugmaninn edr fiflomanin, huort er þier betr hentar, at hlyda þui profi og fkilriikiom, fem eg leidi þa um greinda Iord, mier til eignar. Stefni eg þier til med oll þin prof og fkianl, fem þu hefr þier til af bòtunar, um þetta mal. ftefni eg þier at ordfullu laugfullu og laugmali rietto. I. S. S. B.

Ad fetia grid milli manna.

Eg N. fon, fet nu hier grid og fullan frid millum þeffara manna N. og N. fie Odin ad gridum. Afar og allir ener beftu men. Set eg grid og frid efter laugum, i ollum ftaudum, nefndum og onefndum. Set eg grid eftr handlægi þeirra og fkilordi. Iord rædr gridum fyri nedan en himin uppi, en fiar fyri utan, fa er kringum oll laund er. En fa er þelli grid heldr ey, þrifift huorgi millum þeffara takmarka, fie rækur og rekin fra Godum og godum monnum, og heiti gridnidingr og þrifnidingr, fyri giort fie og fridi. Holdum nu vel gridin.

Hafurs grid or Grettlo. Cap. 64.

Hafr het madr, hann var þorarins fon Hafrfonar þordar fonar Knaps, er land hafdi numid upp fyri Stiflu fliotum, til Tungo ár: hann bio a Knapftaudum. Hann var orda madr mikill og fagdi fyri gridum; og fkildi þa ad Godords men, hina gildari bændr, og þar med alla alþijdo, vigra manna og vapn færra. Sidann mælti han fua: Eg og allir bændur i Hegraneff þingi, handfaulum grid og fullan frid þeffum hinum okunna manni, þeim fem Geftr nefuift, og bijft til gamans og glimo og gledi allrar

til

til hierviſtar og heimferdar, huort ſem hann þarf at fara a lògi eda a landi eda a flutningi, ſkal hann hafa grid i ollum ſtaudum nefndum og onefndum, ſua leingi ſem hann þarf til heimkomo, at hòldnum trigdum. Set eg þeſſi fyri frændr og vini eda venſla men: ſie ſa ſann gridnidingr er gridům ſpillir: rækr og rekin fra gudi og godum monnum: huorgi hæfr maña i milli ſem meñ vidaſt verka reka; Kriſtnir men kyrkior ſækia; Heidner meñ hof blota; eldr brennr; Iord grær; mògr modr kallar; og modr mogr fædir; og allir elda kynda; ſkip ſkridur; ſkildir blika; ſól ſkijn; ſniorlegſt; finni ſkridr; fura vex; valur flygr varlangann dægin; himin huerfr; og heimr er bygdr; vindr veitir vo num til ſiovar; Karlar korni ſa. Hann ſkal fyrraſt kyrkior og kriſtna men, og heim huern utann helviti; Nu ſkulum vier vera ſattir og ſammala, huar ſem vier finnumſt, a ſkipi edr ſkydi; i hafi eda a heſti: Iafn ſattir huer vid annan, ſem ſon vid faudr edur ſadir vid ſon, i ſamfaurum aullum. Nu leggium vær hendr vorar ſamann, og holdum vel gridum. At vitni godra manna þeirra ſem ord min heyra.

Gudmund: Illug:

Sa madr er a til ſegs marka fyri utann klædi ſin hann ſkal eiga ſkiòld raudann, tuijbyrdan; ſpiot og ſuerd, edr Augſti, halfþinni. Enn ſa madr er a til tolf marka vegnra, fyri utann klædi ſin; hann ſkal eiga ſkiold og ſtalhufu med hinum fyrra nefndum vopnum, og ſkal huer ſkialdari hafa mottekid mark a ſkiòldum ſinnum, at vita meigi huer giört hefr ef falt finſt i; Enn huor ſem ey hefur; ſie ſkioldr

uppnæ-

üppnæmur, konungi til handa. Enn sa madr er a til atian marka, fyri utan klædi sin; hann skal eiga skiold og stalhuvo, med brynio edr pansara, og oll folk-vapn. Enn ef nockr missir þessara vapna, þa liggr vid eyrir sylfurs Kongi, fyri huort er missir. Enn dreingmadr huer, og þeir menn er minna sie eigo enn nu er sagt, þeirra huer skal eiga skiöld og spiot, suerd edr augsi. En breid augsar ero gilldar, og halfþinnor, ef rumliga ero skeptar, og þau spiot sem traustliga ero skiept, og tueir geirnagnar ero i, og einn sa er i giegnum geingr, og sie hnodit ad bada vegna. Gilldr skal huer trieskiöldur vera, sa sem þriar speingur liggia um þuerann af Iarni, og þrijr mundridar innan traustliga negldir. Ef verk madr geingr i firsto vist, og tekur fullaleigo, þa kaupi hann sier hit fyrsta sumar augsi, annat skiöld, enn hitt þridia spiot: enn ef hann missir einhuors þessa, þa liggur vit eyrir sylfurs Kongi: enn ef hann missir allra, sekr eyri fyri huort, og veri halfriettis madr, til þess er hann a sier vapn. Nu selur madr vapn sin sua at hann a ey folkvopn eptir: þa er hann sekur eyri sylfurs vid Kong, fyri huort er missir, huorn tima þat er.

Vide L L· Helsingorum Tit. Tingm: B. *Cap. ult. §. ult. &* Gula þings lagenn.

Af þömgamblu laghum, sum i þei þnum tima brukadhus, um kamp og einvighe.

Giwer maþer oqvæ þings ord manni: þu ær ey mans maki ock eig maþer i brysti: ek er maþer sum þu. þeir skulu mætas a þriggia vega motum. Kumber þan ord haver givit, ock han kumber eig

 þer

þer ord haver lutit; þa mun han van vara sum hann heitir: ær eig eþganger, ock eig vitnisbær, huarki fyri mæn ælla kunu. Kumber ock þan ord haver lutit, ock eig þan ord haver givet: þa opar han þrif-niþings óp,, ock markar han a Iordu: þa se han maþer þess værri, þet talati, hann eig halda þordi. Nu mòtas þeir baþir med fullum vapnum; falder han ord haver lutit, gilder med halfum giæl-dum: falder han ord haver givet; glopar orda værster; tunga huwþbani; liggi i ogildum akri.

Vig sloda

Erfingi skal aurvar upp skiera samdægris, er hiñ lætr lif sitt, edr hinir skilrikustu nærvistar menn, og hafa þing þrinætt, þar sem vig er veigid, eda a grafarbacka. Allir skulo aurvar bera enn eingin fella.

Gaut. S. C. 38.

Eftir þat ganga þeir ut, og var kastad feldi undir fætr þeim, og sagdi berserkurin upp holmgango laugin.

Or gomlum laugum.

Þann mann skal ecki i dom nefna, sem ecki hefur mal numid i barnæsku a Danska tungo, fyrr enn hann hefr verid þria vetr a Islandi edr leingr: Sekr þrem morkum ef hann geingr: slikt sama tiflomadr ef hann nefnir. Sokn skal fara fyrifram huors mals, enn vorn nanna: þad er alt eitt, eda þad sie annars mals vorn sem annars er sokn. Þeir eigo ad dæma sauk huoria mæta edr omæta. Þad er andvitni er

menn

menn bera a moti þui sem adr er borid, ella sekist þrem morkum: Enn lingvitni er obota mal. Mork heitir fiorlógr (*fortè, fior-gògr*) Ef domendr þikiast ganga ofmiog ad domi: þeir skulu beida er i domum sitia fiflo man, at hann fai þeim þria menn til vorstu: enn godinn er utlægr ef hann giorir ey sua, og af goda ordi ef hann giorir ey sua. Sa skal dom uppseya er mal reifdi, þan, sem þeir verda asattir: og skal sa uppseygia er vinreifdi, ef þeir vilia dæma omæta sokina. Enn sa er sokn reifdi, er þeir vilia af átt dæma. M. S. S. V.

A skyrkota.

Þeir heyrandi vottar sem hia ero, ad eg skijrlkota under ydr, og sie N. ey hier kominn a aurvar-þing edur noctur sa madr er bodum haldi uppi af hans hendi (fyri vig edr af hogg edur hin minni sár) N. sonar. Þui eftir laganna skipun, þa dæmi eg hann utlægan bædi fyri kongi og frændum, til Alþingis, enn eftir Alþing þuilika utlegd, sem laugriettu menn verda asattir, enn. sie hans fari sem laugbok vottar. Legg eg vid þuilikar sektir sem lang giora rad fyri. Dæmi eg laugdom ad lougþingi og alsheriar laugum. Er þetta domur allra. Þingmenn iati og giori vopnatak.

Enn ef bod koma framm a aurvarþingi, þa skal dæma hann fiordungi sekann, til Alþingis, med fyrra skilordi. Enn ef aurva þing er flesnit um hins mans sár, og komi eigi bod framm, þa skal dæma hann fiordungi, med fyrra skilordi. Enn ef bod koma framm, þa skal dæma a faur. Enn þingseki dæmist a hann ef hinn deyr or sarum.

Laugfesting.

Eg N. Laugfesti hier i dag eign mina N. akr og töþr, eingiar og skoga, holt og haga, vötn og veidistadi, og allar landsnytiar, þær er þui landi eiga ad fylgia, til ummerkia þeirra er adrir menn eiga a moti mier. Bædi ad ord fullu og ad laugmali riettu. Fyri bijd eg huoriom manni hiedann af i ad vinna edr fier at nytia, nema mitt sie lof edr lefi til. At vitni þino og þino og allra þeirra er ord min heyra.

Eptir laugfestu mina legg eg laug og dom fyri greinda Iord, og sua fyri þa peninga, og alt huad þar er fiemætt i Iordu og a, menn sem penninga. At vitni allra þeirra er ord min heyra. I. S. S. B.

Ad setiast i Aundveigi.

Eg N. fest i aundveigis setu, og lysi eg N. son laugarsa eptir N. at ollum peningum sem er hier samann standa, og ollum odrum eignum og peningum, fastum og lausum, frijdum og ofrijdum, þeim sem greindr N son, heitin atti, Lisi eg mig snarsmann, og umbods-man N. sonar, a ollum fyrr saugdum peningum. Fyribyd eg huoriom manni hiedann af i at setiast, edr med sier taka, nema mitt sie lof edr leifi til: giori eg skulda maunnum, er riettar skuldir eigo, i greindom peningom, rietta skuldastefno; at þeir komi allir til, innan siauundar, og hafi huor sina skuld i burt, sua mikit sem vitni ber. Legg eg laug og dom fyri greindan arf. At vitni þino og þino og a. þ. e. o. m. h.

Aptr ma taka olaunada giöf; ænn þo halflaunud sie. M. S. S. V.

Vm

Vm nattar taulu.

Þad ſkal nott vera a hauſt og vetr er madr ma ey ſia dag, og væri hann Þar er hann matti ſia i haf ut i ſkylauſu vedri. Enn Þad ſkal nott vera a ſumar, er ſol geingr um nordur ætt; en Þad er nordr ætt er ſol kiemur i beggia ætt nordrs og utnordurs, til Þeſſ hũ kiemur i beggia ætt nordurs og landnordurs. *Þetta ſettu Þeir Þorlakur Biſkup og Kietill Biſkup, med radi Auſſurar Erkibiſkups, og Samundar ens froda, og margra kienni manna.* I. S. S. B.

Om ſkapt há ſol.

Þad er ſkapt ha ſol er madr ſtendr i fioru, Þar er mætiſt ſiör og land, ad half föllnum ſiö, og mætti han ſia i haf ut, Þa ſol geingr i vidi, ad honum ſiniſt ſua, ad ef ſpiot væri ſett undir ſolina, Þad ſua væri haſkiept, ad madrinn tæki hendinni til falſins, og oddurin ſpiotſins tæki undir ſolina, en ſpiots ſkaps halinn i ſio nidur, ef i heidi mætti ſia, og mæli nijo fet fra.

Vm vet fang.

Þad er vetfang er ör ſkal ſkiota a fiora vega, ur Þeim ſtad er firſta hlaupid var.

Vm fyri-ſatur.

Þad er fyriſatr er menn bida af Þui, at Þeir hyggia Þar til, at verka vit Þan man i Þeim ſama ſtad, er Þeir vita hinir munu ad-koma, edr Þeir ſua gangi i veg Þeim, til ſamfundar.

Vm laugſkilnad.

Þa eru menn ſkildir ad laugum, ad annar huor er

er leingra kominn enn ördrag, or þeim stad er þeir hlupu sidast; enn þad er ördrag er ör er sett a boga-streing, og sie sua skorid fra þeim stad, sem sidast hlaupid var, og til þess stadar er örinn fellur nidr sialf, ef eigi stædi par fyri, sua henni mætti hambla.

Vm band a hundi.

Ef madur vill hund sinn binda, þa skal band ey leingra vera enn tuær alnir milli staurs og helsis, og skal sa borga sig sialfur er sua nærri geingr hundi, at hann bytr hann.

Vm melracka veidar.

Sa madur er hann a sex saudi ad vetri i sinni abyrd, skal taka eirn melracka gamlann, edur tuo unga, a tolf manudum huorium: edur greidi tuær alnir i mat fyri fardaga. En huor sem ey hefur goldid fostudægin i fardogum, liuki med i alogur fiorar alnir. Og taki einhuor hreppstiora, sa til þess er skipadur, og sæki huert leggia sem vitasie. hafi sa er sækir halfar alogur, enn halfr dyra tollurin leggist til melrackaveidar framveigis, utan hreppstiorum þiki meiri þorf fatækum mannnum. En sokt skal vera fyri veturnætur hinar næstu. I. S. S. B.

Hier seigir i huoriom staudum eins vitni Gildir, In primis.

At þeir menn sem heyrt hafa vidgaungu Kongs vid frillu sijni sinum, og ef þeir ottast ofrijki: þa skulu þeir þo seigia til einum skilrijkum manni.

At lyst skal vigi fyri einum manni frialsum og fulltyda, og sa beri viglisingar vitni a oryar þingi.

Item; ad ſa husbondi ſem vegandi var hia um nottina ſkal ſueria nattſtad hans a orvai Þingi.

At ſkal vera mans bani ſem ſa ſari ſeigir.

Item; ef fram kiemur a fyrſta Þingi, ſaga hins ſara og viglyſingar vitni, Þa ſkal ſaga hins ſara ſtanda.

Item; ef madur leggr a mann eld edur Iarn til lækningar, og huad ſem af kann gioraſt, og ſie eirn ſkilrijkr madr hia, Þa ſkal hann meiga vitni um bera, at ſa hinn ſari baud ſig undir lækningina.

Ef umbods madr tortryggir frafall Þeſſ ſem af landi er farin: Þa hafi arfi eins vitni.

Item; at hirdir ſkal vita huad af hiord verdr og bera um bokar vitni.

Item; ef menn ſkipta fielægi ſino, Þa leggi fram ſlikt er hann vill, og mæli ſua: hier er allur avoxtr og innſtæda, er vid eigum badir ſaman, og ſuerie ſidann eineidi. I. S. S. B.

Eidr um ſkuld.

Til Þeſſ legg eg hond a helga bok, og Þad ſeigi eg gudi, at Þetta ſie er N ber at Þier at Þu hafir ſtolid fra honum, Þat tokſtu ey ſtelande hende og ey radum riedir Þu Þar til at Þat væri ſtolid, og eingin vitundar madur varſtu ad vita huad af Þui vard; Þo ad Þat ſie horfit. Og at ſua ſtaufudum eidi &c.

Eidur um ſkilyrdi.

Til Þeſſ legg eg hond a helga bok, og Þui ſkyt eg til guds, at eg var nær og heyrdi ſkilyrdi Þeirra, Þat at N. atti ad luka N. ſua marga aura ſem nu talda eg, ſua ſelda, og a Þeim tima N. og i Þeim ſtad, og Þetta ber eg Þier fyri aungra muna ſakir. &c.

Eidur um fiar kraufur.

Til þeſſ leggiom vid hond a helga bok og þui ſkiotum vid til guds, at þar vorum vid nær, oc heyrdum at N. krafdi fiar ſins N. ſon, þeſſ er vottar vito er hann atti at luka honum, og ſtefndi han honum a fiortan natta freſti, og i þan ſtefni dag varum vid þar og vid, at han krafdi fiar ſins N. ſon, og lagdi ſekt vid ef ey væri lokid. þar vorum vid og vid, at han ſtefndi þing hier i dag, og ſtefndi N. til þings, at han lyki honum fie ſitt hier. Sua heyrdum vid og at N. krafdi N. hier a þingino (og nefni fied) og lagdi ſekt vid, og þetta vitni berum vid ecki fyri nockra muna ſakir. &c.

Höggva eidur.

Til þeſſ leggr þu hond a helga bok, oc þat ſeigir þu gudi, at þu varſt nær ſtaddur, oc ſaſt uppa at N. veitti þeſſar akomur N. ſua margar ſem nu taldir þu fyri oſſ, og þu heyrdir þeſſi ord, ſem adur hermdir þu fyri oſſ, at þeir toludu þeſſi ord til alls efnis og undir-ſtandu þeſſa mals, og þetta vitni ber þu fyri eingra muna ſakir, utann vegna laga og riettinda. Og at ſua ſtaufudum eidi hialpi þier ſua gud ſem þu ſatt ſeigir, gramur ef þu lygur. Gud ſie þeir hollur.

Annar Eydur.

Til þeſſ leggr þu hond a helga bok, og þad ſeigir þu gudi, at hogg þeſſi og akomur edur vanrietti giordir þu N. ſem hann ſeigir at þu hafir honum veitt, edur giört: og ad þeſſi ord hefur þu ecki talad til N. fyrſtr, ſem at þier eru borin, a þeim tima nie fyrr. &c.

Til þesſleggr þu hond a helga bok, og þad ſeigir þu gudi, at ſua hefur þu ſie ſem nu hefr þu fram talt, edur minna, þat þu ert ſkildugr til at virda lata, til ſkatts edur tyundar, og ongo ſie hefr þu undan ſkotit, edr afleint olaugliga: og ad ſua ſtaufudum eydi: &c.

At ſanna Eyd med manni.

Til þesſleggr þu hond a helga bok, og þat ſeigir þu gudi at eyd þann er N. ſon i þesſu ſinni ſuer higgr þu ſærann, og ſannan, og ecki veiſtu annad ſannara i þesſu mali, en han ſuor hier ſamſtundis, og þetta vitni ber þu fyri ſannleikans ſakir: og ad ſua ſtofudum eydi ſie þier: &c.

Ad ſueria ſtefnur.

Til þ. l. þ. h. a. h. B. o. þ. ſkyoti þid til guds, at þit vorut nær og heyrdut a, at laga ſtefna, edur ſtundar ſtefna var laug. Og ſtefni ey framar, huort heldr ſtefnt er: og at ſua ſtaufudum eydi ſie yckur gud hollur, gramur ef þit lingit.

Ad ſtefna til ſkipta.

Eg N. ſtefni þier N. Laga ſtefnu a N. dagin, til riettra og laugligra eignarſkipta, millum min og N. a ollum þeim hlutum ſem madr vill þa til taka. Stefni eg þier i adur ſagdan ſtad og dag, med oll þin ſkiöl og afbataner, ſem fyrrgreindum ſkiptum ma til gagnſemdar, og bata koma, at ord fullu og laugfullu, og laugmali rietto. Vertu komin fyri hadeigi, og far ey burt fra þesſum ſkiptum, fyrri en eg hefi malum minum lokid. At vitni þeirra allra er ord min hyra.

Framar bijd eg þier at vitni dandi manna, at kalla sex menn edur þira, þa þier synist, til þessara skipta at nefna, en eg nefni adra þria edur sex. Vilier þu ey það; þa nefni eg alla.

Fimtar stefna.

Eg N. son, stefni þier N. a fimm natta fresti heim til N. fyri það sauk er eg klaga til þin, at þu eignar þier edr þinum leigu mala, land, og eingiar, yrkir og nytiar undann mini Iordu, huad eg ey be:ur veit enn min eign sie: og minnar Iardar, skal allur dagr til stefnu, ockar i milli, þar til eg hefi malum minum lokid vid þig. Beidi eg þig laga beidslu og lyryttar, at þu leggir fimtar stefnu moti laug festu minni. Bijd eg þier at giora heimildar mani þinum stefnu til varnar, a moti sakargift mini, effter laugum. Stefni eg þier at ordf. Laugf. O. L. M. R. at vitni þ. O. þ. O. A. þ. E. O. M. H.

Skulda stefna.

At vitni godra manna stefni eg þier N. heim a XIIII natta fresti. Vil eg at þu siert þa heima og lukir mier skuld mina, þessa N. stefni eg þier ad ordfullu og laugfullu og laugmali riettu at vitni þ. o. þ. o. a. þ. e. o. m. h.

At stefna fyri sig manni.

Eg N. Konungs umbods madr i N þingi, stefni þier N. son stundar stefno fyri mig næsta dægin i N. hrepp og sveit, vertu þar komin: at hadeigi at su ita þar N laugum, fyri þat hann ber, edr kiærir til þin, at þu hefr N. og þær fleiri sakir sem hann hefr þar

med

med laugum til þin at tala, og at þu suarir mier þar laugum og domi fyri, og þuilikri sekt sem Kong dominum til kiemr, a greindri akiæru. Stefni eg þier med oll þin prof og skilrijki, sem þu hefr þier til afbotunar i saugdu mali. Sit sua leingi stefnūa sem endiligr lagavegr geingr a fyrskrifad mal. Stefni eg þier ad ordfullu laugfullu og laugmali riettu, at vitni þ. o. þ. &c.

Laga-stefna.

Eg N. stefni þier N. stundar stefnu og laga stefnu til N. i Sueit, hrepp, a þingstad riettan, a þann dag N. fyrir edur effter N nu næst ed kiemur, fyri heidarligan man N son Kongs umbods man, edr þann er riettinda vald hefr i hendi, edr hier hafa laug yfir at seigia og undir þann dom sem hann hier yfir seigir, eda seigia lætr, huorra suara edr sekta er þu veidr mier skildugr, fyri þa sauk og akiæru, er eg klaga til þin: sua og fyri þær fleiri sakir er eg ma med laugum til þin tala. Stefni eg þier i adr nefndan stad og dag, med oll þin sanninda prof, og skilrijki sem þier ma til gagns og bata koma i greindo mali. vertu kominn at hadeigi; og sit sua leingi stefnuna, sem endiligr lagavegr greingr a þetta mal. Stefni eg þier at ord fullu laugfullu og laugmali riettu. At vitni þ. o. þ. o. a. þ. e o. m. h.

Stundar stefna a þingi.

Eg N. stefni þier N. stundar stefnu nu hier i dag, fyri N. til Konungs umbods mans: Vndir þann dom sem hann hier um utnefnir ockar a milli. Stefni eg þier fyri þa fyrstu sauk at ek kæri til þin N. sua

ſua og fyri Þer fleiri ſakir er eg nu til Þin tala má at laugum. Sit ſua leingi ſtefnuna, er riettur lagavegr geingr hier a. &c.

Þetta Þarf ſakaraberi at hafa Þeſſi ord i ſtefnu.

I. Dagrin. 2. Stadrin. 3. ſaukin. 4. yfirdomarin. *Skiol til malſins.*

I. Vitni. 2. Brief inſiglud. 3. handſkriftir. 4. ſialfs mans kynning. 5. almenniligr ordromur 6. ved. 7. pantr. *Item.*

I. Rykti. 2. Kuittr. 3. Bygdar fleigt. 4. Illkuittni. 5. grunſemi. 6. ordromur.

Vorn hins.

I. Hafi hans umbod. 2. hann ſie ſkilldr. 3. hafi mutr Þeigit. 4. ómægi, oſrægr. 5. ecki veraldlig perſona. Item 1. Kuittr. 2. Rykti. 3. Bygdar fleigt. 4. grunſemi. 5. ordromur.

Mot Domaranum.

I. Þeir ſieo ſkildir. 2. Sakadir. 3. oſrægdir.

Vm laugmalid.

I. Sie vanaligt. 2. gudligt, 3. natturligt.

Mot ſtadnum.

Þad ſie ſa Þingſtadur med riettu: ſie laugliga fyri kalladr.

Vm ſiarkrauſur.

Eg N. ſon krefhier i dag a Þingi ſiar mins, als Þeſſ er vottar vita, edur vilia bera mier, at Þu att luka mier. legg eg vit Þuilika ſekt ſem laug votta, efnu er ey greitt. Kref eg at ordfullu og ad laugmali riettu. At vitni Þino og Þino og allra Þeirra er ord min heyra,

Ef

Ef ecki lukast peningar.

Nu sakir þess ad ey lukast peningar miner hier i dag sem eg hefi krafid af N. þa at vitni allra dugandi manna, kref eg bændr hier af þingi at fara med mier, til heimilis hans, at virda mier þar skuld mina af honum, þartil fullrietti mitt a ofann, af fie hans. Nefni eg til þess tolf men, þa er sua heita N. N. kref eg alla þingmenn til þessar ferdar, at taka ut fie mitt, effter þierra virdingo og domi. Legg eg fiar sektir og laga ran vid, huor sem ey fer.

Ad beidast skuldar.

Eg beidist til vidtauku fiar þess, er eg krafdi af þier nu a stefno deigi, kref eg þig ennu sem fyrr fiar þess, og legg eg sekt vid ef ny er goldid. At vitni þino N. og þino N. og a. þ. er ord m. h.

Enn um fiarkraufur.

At vitni godra manna kref eg þig N. fiar þess sem vottar vito at þu átt at luka mier. Legg eg vit þuilika sekt sem laug votta, ef þu gieldur ey. Nu kraf eg þig at ordfullu og laugmali riettu ad vitni þino og þino.

Sátt og sæmd ad bioda.

Eg N. bijd þier N. laug og riett, sátt og sæmd fyri N, son. til fullrar sæmdar og skadabota, enn mier til fulls fridar. Ad vitni þino og þ. o. a. þ. e. o. h.

Kyrsetning.

Eg N. son kyrrset hier i dag friitt goss og ofrytt þad sem hier er innan gards og innan landeignar. Fyribijd eg huariom manni burt at flytia, edr færa, framar

framar enn mitt sie lof edur leifi til. Bædi ad ordfullu laugfullu, og laugmali riettu. Legg eg hier vid slika sekt sem laug giora rad fyri, og eg ma framast med laugum. at vitni þino N. og þino N. og a. þ. e. o. m. h.

Kyrsetning odruvis.

Eg N. eptir laganna avisan kyrset hier i dag alla þa hluti, lifandi og dauda, sem þier til heyra i þessu mino umdæmi N. fyribijd eg þier þa i burt at flitia, edr nockurn mann flitia lata, edr sialfr ur siflo fara edr ferdast, fyrr en vid erum sattir ordnir, um þa a klaugun, er eg hefi til þin, at þu hefr giört sua; og um allar sakir sem eg hefi til þin ad tala eftir laugum. Fyribijd eg þier þetta, ad ordfullu, laugfullu og laugmali riettu. at vitni þino og þino, og a. þ. e. o. m. h.

Kyrsetning.

Eg N. kyrrset hier i dag frijtt goff og ofrijtt, og þat alt sem hier er og hier stendr saman, innan gards og gatta, og sua utan gards, og innan landeignar, meira part og minna, bædi hid smærra og stæra. Fyribijd eg huoriom manni hiedan ifra, burtu hiedan nòkurn pening hafa, flitia edr færa lata, framar enn mitt sie lof edr leifi til. Enn huor þat giorir, þa legg eg vit raan og fullriētti mitt, sem eg ma þat framast med laugum giora, bedi at ordfullu og laugf og logmali rietto legg eg hier vit þuilika sekt sem laugin utvisa: At vitni þino N. og þino. N. og allra þeirra er ord min heyra.

Capitulum or gamallri logbok.

Nu af þui ad margir verda förumenn, ef þeir fa sier

ſier ey vinnu med hondum, enn bændur hafa ſkada af Þui fyri marga vangeimſlo fódurs og fienadar, og margt er Þad ounnid er vinnia Þyrfti, og Þui ſkal bondi ſa er hundrad hnndrada a, og Þo ſie kono hans ſie Þar med, hafa a vetur tua vinno menn, karlmann og kono, a ſinum koſtnadi, effter kaupi Þeira, nema born hans viñi fyri honum Þad er riett at Þau vinni. Æ ſkulu tueir vinno menn vera a huorio hundrad hundrada, tuau miſſiri huort ſinn, ero frændur hans, edur adrir Þar til hann a atta hundrud hundrada. Heimilt a hann ad hafa adra a vetur enn adra a ſumar: ſkulu ſex ſkinſamir menn meta og ætla verk leigomonnum, og viſtar giord innan hrepps nema ſialfir verdi a annad ſattir ſin i milli ſekur ſex aurum vid Kong huor ed miſſir.

Nu kann Þad tilbera ad bændur fai ey vinomeñ, ef ært er vel, Þui allir vilia Þa bua: Þa viliom vier Þad vandliga af taka, at nokur reiſi ſa bunad, er minna ſie a enn til fimm hundrada tijundar virt, ſua o kuongadur ſem kuongadr. Enn ſa bondi ſem Þeim byggir er minna ſie a, enn fyrr var ſagt, ſekiſt halfri mork vid Kong. Enn Þo at eydiſt ſie i bui er ey ſkilt ad bregda fyr enn vill. I. S. S. B.

I. S. S. B.

Hus menn ſina ſkal bondi abyrgiaſt ef Þeir verda ad Þrots monnum. *Item.* Eingi madr ma Þañ i hus ſitt taka inn, ſem hann veit at farit hefr med huinſko, ſie hun obætt. Enn ef tekr; Þa er hann ſekr Þrem aurum vid kong.

Riettar bot Eriks Kongs um manndomſlauſa huſgangs menn.

Þad ero omenſko menn er ganga a huſgang, fyri menningarleiſi, eda annars þuiliks, ſua gódir men vilia ey hafa þa. Þa eiga þeir ongvan riett a ſier. Eigi ſkal giefa gaungo monnum mat a þingom. Ey ſkulu budir opnar ſyri þeim, og ero þeir riettlauſir þo þeir ſieo utrekner; ef þeir ero ey orkumſladir af vokum. Enn þeir menn allir ſem fyri vanmegn a vonarvòl ganga, eiga riett a ſier ſem viſtfaſtir men. I. S. S. B.

Um tijundar giord.

Af eino tundradi ſkal gialdaſt tuæralnir voru. af 2. III. alnir voru. af 3. IV. a. v. af 4. V. a. v. af 6. (Hier ſkiptiſt tijund i fiora ſtadi, og ſua uppfra þui. Erþa halft þridia kuartiel vadmals i huoria eina tijund) Af ſex hundrudum þriu kuartiel i eina tijund. af ſiau hundrudum, teim þumlungum fatt i einni alin. af atta ein alin vadmals. Af 9. halft kuartiel og vadmals alin. Af 10. kuartiel og vadmals alin. af Ellefu þumlungi fatt i halfri annari alin. af tolf half onnur alin vodmals. af 13. tueir þumlungr minna en þriu kuartiel a annari alin. af 14. kuartiel mina en 2. al: af 15. halft kuart: fatt i tueim al. vodmals. af 16. tuær al. vodmals. af 17. tueir þumlungar fatt i kuartieli þridio alinnar. af 18. kuart: og tuær al. vodmals. af 19. halftann at kuart: a þridio alin. af 20, half þridia alin vodmals.

Þetta er þumlunga tal.

20. þuml. i vodmals alin. 8. vodmals þuml. i voro alin. &c, 1, vodmals alin vit halfa þridio voro alin,

Oll tijundar giord i varo.

Af fimm hundrudum eyrir. af VI. 8. alnir af VII. 9. al. af VIII. 10. al. af IX. 11. al. af X 12. al. af XI. 14. al. af XII. 15. al. af XIII. 16. al af XIV. 17. aln. af XV. 18. al. af XVI. 20. af XVII 22. al. af XIIX. 23. al. af XIX. 24. alner. af XX. 25. alner.

Þeir menn skulu eig giftast sem eigi eigo þriu hundrud tolfalna aura. *Gragas.*

Aura tal.

Eyrir er. / Aurar ero	Alner.	Aurar ero.	Alner.
1	6	11	66
2	12	12	72
3	18	13	78
4	24	14	84
5	30	15	90
6	36	16	96
7	42	17	102
8	48	18	108
9	54	19	114
10	60	20	120

Marka-tal.

Merkr ero.	Alner : edur	Aurar.
1	48	8
2	96	16
3	144	24
4	192	32
5	240	40

Alna-tal.

Alner ero	Ærgildi.
20	1
40	2
60	3
80	4
100	5
120	6
140	7
160	8
180	9
200	10

3 Peningar taldir vid eiru veigin.
29 Peningar vegnir i einum ortugi.
3 Ortugar i Eyrir.
8 Aurar i mörk.
24 Merkr i pundi.

Þar Kongr a at taka halfa mörk i ſinn riett, Þar ſkal ſakaraberi taka fimm aura. Og Þar Kongr tekur tua aura, Þar ſkal ſakaraberi taka tua og einn halfann aura.

Wetur	Manadir	Vikor	Dagar	Máltijdir
1	0	1	1	
2	1	2	3	
3	2	1	5	
4	3	1	0	
5	4	0	2	
6	4	3	3	
7	4	2	5	
8	6	2	0	
9	7	1	2	
10	8	2	4	
11	8	3	5	
12	9	3	1	
13	10	2	2	
14	11	1	4	
15	12	0	6	
16	13	0	1	

Taflann ſijnir huorſo margra vetra, manada, vikna, daga og maltijda til-taulu omæginn à til hreppſins a ſierhuorio ari til hins ſegſtanda.

BIORN IONSON
a Skards-á.

At laugbiodo omaga.

Eg N. laugbiid Þier N. omaga Þann, er ſua heitir, til frammfærſlò; Þui eg veit aungvann ſkildara.

dara, þann er sie edr forlags eyri hafi, til at annast hann. Þui vil eg at þu latir virda sie þitt og tiá framm omaga þina. Sidann stefne eg þier, og þessso þino laga profi, til þings; riettliga lagastefnó. Ef þu vilt ey at laugum veriast, þa mun þessi ómægi þier flutt, at þingmanna domi, edr laugmans urskurdi. Er þessi ættartala saunn, og sua talinn at frændseimi (*og telie framm ættar toluna*) stefni eg þier at ordfullu, laugfullu og laugmali riettu. At vitni þino N. og þino N. og allra þeirra er ord min heyra. I. S. S. B.

Vm naudgun.

Nu verdr kona tekinn med naudung; heyrist óp hennar ok kall, koma at þeir vikt um eiga, falli hañ à verkum sinum, edr fari utlægr: heyrist ey, ok fær hann ysirstygit hana, þa a riettari baund a hann at leggia, ok til þings, færa, þegr hann nær. Hon skal eyd sueria, at hon aldrig honum samþyckti edr ja sagdi, ey ad honnm brosti, edr huitum tonstum glotti: Geingr hon þenna eyd, missi hann liif sitt, ok hon haldi i hár medann hóggvit er, ok gangi sidann milli bols ok hófuds þa er hon naudgud, ok naudung frij. fellr hon á eydi, falli til vilia verka, ok hann sie frij fyri bónd sin. M. SS. V.

HIER TALA BUALAUG.

§. 1. Þrytugr á at vera eyrisvollr a huorn veg, horna i millum, a sliettum velli edr litiu þifdum. skal hann mæla med halfþutrum vad, og stiga va-

 dinn

dinn nidr i milli Þridio huorrar Þufu, ef krapp Þyfi ero: Þat er kollud dagflatta, og medalmans verk. Staksvollur ſkal vera att rædr a huorn veg, Þar ſkullu vera i fiorir kyrſodurs vellir, fertugir a huorn veg huor Þeirra, eru Þat ſex Eyris vellir, halfr annar Eyris vollur i huoriom kyrſodrs velli: og kiemur iafnmikid a at raka hey a huoriom velli, Þurka og koma i ſæti, ſem ſla.

§. 2. Þrem morkum er mælihlaſſ tódu enn tolf aurum af lambgiæfu utheyi. xxxvi vættir ero i mæli hlaſſi: Enn i ſtædu fiegra álna hatt, breitt og ſua langt. Þetta kaupiſt Þegar hardindi ero til heis. Eyri er kollud todnvætt, med gambla tódu og Þurra vel. fiegra vætta klifiar af granriri todu, tui hriſtri fyri halfa mork.

§. 3. Þat ero malbands klifiar at xvi fiordungs vóndlar, ero i huorri klifini. Malbands klifiar ſkal binda kallmadr og kona, i Þui reipi er Þrir malfadmar er huort reiptagl fyri ſig, og drattar tagl at auki, og krokr og hneſla a endum. V malbands klifiar ſkulo vera i malfadmi, Þeim ſem allar illkur ero urdregnar, enn ellegar ero ſegs, og ero Þa x. alnom huoriar klifiar.

§. 4. Sua ſkal ætla a hey bonda, Þegar Þat er upptækt at tuær kyr ſkulu vera um tódu fadm i midia Goe, onnur borid enn onnur oborid: Þriar ad ſumarmalum; fiorar at ſumri: atta at ſidara ſumri: xv. at fardaugum og til Þings fram.

§. 5. Fiorar alner koma a huort medalmans verk, enn tuær alnir matan. Fiorar alnir koma a at geima huort kugildi fra vetur nottum til ſumars, og ſtoda-bolli, enn Þat er merkr bolli i annat mal, og

kyrnyt

kyrnyt i fiosi, undan þeirri ku, þa hun er best, undann tekinni broddmiolk. Ef kalfr hennar lifir þa geimi hann kalfin. Enn suid af huoriom kalfi er hann skier, og verki sialfr kalfskinnid, og skili aptur þurru, og þornudu. Hier med a hann ad aka xx. hlossum undan huorio hugildi a voll: Gridung i fiósi a hann at geima ad auki, i husa leigo: og abyrgist huort kugildi er af handvommum deyr eftir laugum.

§. 6. Tueir aurar vags edr LX kierta, þeirra er vega tolf merkur, er laga lioftollur. Enn half mork vax, þeirra kierta er vega pund, ero tueir lioftollar.

§. 7. Heytollr skalvera luktur fyri Mario messo sidari, a sumar. Enn prestur sa ey vill taka heytoll millum messna, laugliga uppbodin, á óngvann, á þui ari, og sie sektalaust: Enn sa ey vill gialda i settan tima, gialdi presti þeim er hann heldr fyri, III. aura.

§. 8. Þat er kallat ad madr giori leigofært kugildi a dag i medal haglendi: Enn þat er leigofært hugildi; er kiemst at sex mörkum, þa hun er best. Hon skal giora sex fiordunga smiors, ef hun miolkar i eino halfan fiordung a sumarid.

§ 9. Med ku þeirri sem ber i Iolafostugang, koma XV. alnir. V. aurar med þeirri sem ber a þorra, XL. alnir med þeirri sem ber i midia Goe, og kallast þad medal kyr. Enn XX. aurar med þeirri sem tekin er af odrum, og lætr sialfan hafa kalf og nyt. Enn mork med þeirri sem heim aptr ber kalf sinn: og hafa skinsamir menn þad þui sua tillagt, at þeim þikir þad iafnast meiga vid X. alna mun, sem hun miolkar framantil af vetrinum sie henni giefid.

§. 10. Tuttugu alnir koma a tuævetran ugſa i fódur. Half mork med ꝥrievetra gòmlum. Fimm aurar med fiegra vetra, og ſua ꝥo at eldri ſie. At ala gamlan ugſa koma XL. alner, og ſie fiegra vetra, og ſua ꝥo eldri ſie. XX. alnir med vetrungi. ꝥat er mælt, at halfr en ꝥridie vetrungr komi med ku til fodurs, og koma ꝥa ſextan alner med vetrungi. V. aurar med kiefldri kuigo tuævetri, og abyrgiſt ſa er tekr eptir laugum. Lati ſa reka i eldi, er fienad a, enn hinn ſkili heim er elur at kroſſmeſſo, eiganda edr hans umbods manni, og biodi ꝥeim at taka, og ſyni at ſua er feitt og ſært at vel ma ganga at mat ſier, og ſeigi af ſina abyrgd fyri vottum. ꝥat er og mælt at giald kyr hafi vondul a dag, af nytgiæfu heyi. Enn tuo vondla ſu kyr ſem madr giefr til nytiar ſier, og lyka ꝥo inni ſtandi.

§. 11. Kyr er ſeinaſt i gialdi VIII. vetra, og kiemur ꝥa halfr eyrir a hinn nijunda vetr og ſua ꝥann tyunda; Enn eyrir uppfra ꝥui a huoriom vetri ꝥar til hun er nytian vetra, og hefr hun ꝥa helming vredſins botum. Miolk kuiga er tolf aurum. Tolf alner koma ofann a ku gieldmiolka, og ſua ofan a kv miolka ꝥrievetra. V. aurar koma med gieldmiolkri ku.

§. 12. Hrutur vetr gamall a at vera XII. aln. a vor, enn at hauſtlægi XVIII. al. Tuævetur hrutr XVIII. alnum a vor, enn half mork at hauſti. Sua er mælt, at giort ſkuli fyri tuævetrann hrut ad veturnottum, enn veturgamlan ad Simons meſſo: fyri hrutlamb at Martins meſſo, a Iola fauſto, enn til gimbra a at a dag.

§. 13. Heſtr ꝥrevetr XV. aurum. Enn hros ꝥre-

vetr

vett siegr-ærgildum. Hroff tuævett ıx aurum. Þriu vetr gomul hroff vid kú, og sie eitt i heſtur, er Þa hroſlid huort fiortan alnum og xx, enn heſtr xıx. alnum og xı, fimtan alnir er lambgimbr a vor i fardaugum, i ullu, enn Þrettan al, ullarlaus. Tuær alnir er reifi af, vetr gomlum ſaud, enn half en Þridia alinn af á. atian alnum er ærin med lambino ullarlaus.

§. 14. Þat er mælt at hundrad feta hus alt um Kring innanveggiar eigi at taka hundrad fiar, og ero Þa þrjo ſaudir a fadmi, og verdr Þa huſid ſiau fadma langt og tueggia fadma breitt.

§. 15. Þat er mælt; eitt lamb ſie goldit af x. i gemſlo. Siau ſódir eta a fadmi enn x. lomb.

§ 16. Undir hrutlamb ſkal, ætla til brunds fimtan ær. Þriatiige undir vetrgamlan. fiorutyge under tuævetran. Ef meira er undir ætlad, Þa ſkal giefa. Eitt lamb ſkal gialda af xx. i hagabeyt, fra fraſærum til kroſſmeſſo a hauſt.

§. 17. Eyrir kiemr undır Þrievetran kapal til geimſlo, (og ſua Þo eldri ſie) og haga, fra vetur nottum og til ſumars, og ſkal ſa er fylgo tekur atgeima eptir huoria hrid, og geimi ſua at aungum gangi at meini. Alinn Kiemur undir vetrgam alt naut til ſumar haga, og ſua alt eptir aldri til Þeſſ fumtan etra er, Þá er eyrir or Þui.

§. 18. Tuttugu alner koma a at veſa tuituga og tueggia alna vod heimaı Enn xxııı. alner ef burt er. komid.

§. 19. Einn kapall er mæltur vid Þriatiige ſauda i kaupſo a vetur, Þat er og mælt at gamall gieldingur gangı kapal i hel. Alınn kiemur undir

huorn ſaud til gaungu, fra veturnottum til ſumars, fyri geimſlo og hagabeit, og þar til eitt ſkiædi a huoria tijo, og abyrgiſt ſa er rekur eftir laugum.

§. 20. Half mork er huſa leiga eftir eirn man arid um kring. Tolf alnir er landſkild af Iordu eptir huort hundrad, at forn gildo.

§. 21. Tyo aurum er rafabeltis vætt og fio-rum alnum betur, þurr og vel ſoltud. Mork er ſelar vætt, af þurrum ſel, feitum og hreinum. fimm aurum er ricklings vætt og hakalls xx. alnum fyſka vætt. Fiortyge alnum er vætt af ollum miolvæ-gum mat. Tueir fiordungar ricklings er fimm alnir.

§. 22. Tolf alnir er ſolva vætt, þurr og hrein, og ſua graſa vætt þurr og tind.

§. 23. Attatyge alnum klippinga vætt. Fiore-tyge alnum annars hundrads hudarſkinns vætt, af roſknum hudum vel þurrum.

§. 24. Attatyge alnum ædar-duns vætt.

§. 25. Fioretyge alnum vætt af reidar hual. Segs vættir huals a fiòru, half huort ſpiks og reingis fyri hundrad.

§. 26. Vætt ſkulo vera oll vadmala hundrud. fimm aurum er vætt blaſtur-Iarns.

Wirding a trie Kyrkiom og torf-þòktum huſum.

Sua hefr verid forn venia ad virda hus: þær tre-kyrkior ſem ſtorar ero ſem Klauſtrum hæfir, edr þo nockud minni ſieo þegar Stòpillin er ſegs, ſiau edr atta alna har, og bitin ſiau edr atta alna langt, og ſie ſmidad af nyum vidum; þiliat i huolf og i golf,

og med tueimur Þaukum i ræfr og veggi, alt af trie smidat: Þat skal vera alinn af Þeirri kyrkio fyri hálft þridja hundrad. Enn a torf Þöcktum husum, sua sem storum stofum, edr skalum; er Þiliad er i huolfi og veggiom, og golfi, skal vera alin fyri hundrad. Enn sie fiol alnarbreid og sua Þick at vel meigi greipa i, skal vera alinn fyri alin: Er Þa sex alna laung fiöl fyri eyrit: sua breid og Þyck sem fyrr seigir.

Grettla Cap. 37.

Olafr Konungr mælti: unna vil eg Þier Þess at bera Iarn fyri Þetta mál, ef Þess verdr audit. Gretti likadi Þetta alluel. Tok hann Þa at fasta til Iarns, og leid nu sua til Þess, er sa dagr kóm, er skyldi vera og fram fara. Þa geck Kongr til kyrkio og Biskop.

> *De modo gestandi ferrum candens, vide L. Scan. lib. 7. c. 8. L. 5. c. 15. Iutsko laug lib. 2. cap. 112. in fin. Frid: Lindenbrogij I. C. Gloss: voc Cod. L. antiq. de judicio aquæ. Edor: c. 17. Ostgot!. Antiq. D. I. Loccenij lib. 2. cap. 7. Hels. L. arfd. c. 16. Erfd: Upl. cap. 16. Chron. Norveg. fol. 516. Saxo. Gram. lib. 10. in vita Suenonis Tuiskiegg & lib. 14. fol. m. 449. & fol. 490.*

O. T. S.

Þa stod upp a Þingino Biskup, sa er var med keisara, oc Poppa het, han taldi tru fyri Þeim vel og leingi. Haraldr kongur mælti, er hann hafdi heyrda toluna ecki er Þat at ætla at eg muni scapalt vit talo Þina einasaman, nema eg siai Þat at Þessi

ern fylgi meiri kraptur, er ϸier bodit, en hinni er vier hofum ádr. Biſkup mælti: ϸa ſkal og eig ϸat ſkorta, at reina ſkal tru vora. Nu ſkal taka Iarn, giora gloandi, oc man eg bera ϸat i lofa mier ıx. fet. En ef alſvaldandi gud lifir mier vid bruna ſua at hondin ſie heil, ϸa ſkal lid ydvart oc ϸier tru ta-taka, oc nu iata ϸeſſo bædi Kongr og Iarl og ollir ϸeirra men. Sidann geingr Bijkup med Iarnid, og brann hann eig, ſua lifdi gud honum. Oc er Haraldr K. ſier ϸetta, ϸa tekur hann tru, og allir hans menn. ϸui at ollum ϸotti mikils um vert ϸetta takn, og var ϸa ſkyrdr allr Danaher.

UTLEGGING SYRA
ARNGRIMS IONSONAR YFIR ERFDIRNAR.

Fyrſta erfd. 1. Regla.

EFtir faudr og modr ſkilfeingna, taka arf born ſkilgietin, og ſua ættleidings-ſonur, ϸo ϸau ſie gietnienn ey fædd; ef ϸau koma med lifi i lios og verda ſkyrd: Sonur tua luti, enn dottr ϸridiung og med ϸeim ſonarſon ſkilgietin, af ſkilgetnum faudr komin, Iafnt vid dottr, ef fadr hans hafdi ecki allan lut af arfi, i mot vid ſyſkyn ſin. Enn ſie o fleiri; ϸa taki ſlikt ſem fadir ϸeirra ſtod til. R. B. E K. Ef ættleidingr andaſt adr arfr tæmiſt ϸa taki ættleidings ſon ϸann arf ſem fadir hans var tilleiddr mots vid ϸa ſem iafnt framt ſtannda ϸeim.

ϸeſſir allir meiga ſtanda ad arfi undir eins med bornum ſkilgietnum, med ϸui moti ſem nu er ſagt: Enn ſtundum ma ϸetta bregdaſt eftir atuikum; ſem ſiaſt ſkal.

1 *Fortak*

Nu er dottr leigin i faudr gardi; edr brodr; Þa á hun huorki at taka arf eftir faudr nie modr, utan hafi slika miskun af arfi sem fadir edr brodr vill giort hafa, huor Þeirra sem til er. Enn sie ecki til arfs eftir faudur og modr, nema dottir ospitt skilgietin, og sonarson, med fyrra skilordi, Þa taki Þessi spilta halfu minna, enn huort hinna.

2. Fortak moti sonarsyni.

Enn ef fadir missir sonarsins edr dottir, edur sonarsonar, Þa tekr hann arf efftir Þau, ef Þau eiga ecki skilgietin born eptir sig; slikt halft sem móder leggr ey til barna.

3. Fortak moti sonarsyni og faudr og Afa.

Slikt sie sem moder leggr til barna sinna, og andast Þau barnlaus, Þa erfir hun Þat alt efftir Þau. Enn ef modr andast fyrr, Þa taka born hennar skilgietinn, fyrr enn fadir Þeirra barna sem modir hafdi giefit fied.

II. Regla.

Ef eingi er Þeirra til sem adr eru taldir, Þa taki dottir leigin heima, sua allan arf, sem rad hennar væri ospiallad.

III. Regla.

Ef eingi er Þessara til, og sie sa sonarson til, sem fadir hans hafdi haft allan hluta arfs, mots vit systkin sin, Þa taki sa sonarson arf fyrri enn i adra erfd gangi.

Huorninn fara á sie at skipta eptir faudr og modir.

Lesi Þessari fystsfto Erfd fra Þeirri 16 erfd til 32:

merk

merk hier eina almenniliga reglu, vidr öll arftoku barn tekr arf eptir faudr sinn og adra menn, Þo Þat sie gietid enn ey sætt Þo hann deyi, og aistæmist, ef Þat kiemr med lifi i los, og verdr skyrt.

Noskrar greynir um fyrsto erfd sem monnum kiemr ey samann um. 1. Spurning.

Huör á fyrri arf at taka Afi edr sonarson, fadir edr sonarson sua tilkomin, sem i aundverdu sagt uar i fyrsto erfd? Fullvorkon er at spiria Þessa, Þui i upphafi erfda skiptist sonar syni arfr med börnum skilgietnum, eptir Þui advikr um. hlut faudr hans, sem Þar greinir.

Andsuar: Eg setti annad fortak um Þa fyrsto reglo moti sonarsyni. Fyrst um faudr, at sonarson erfdi ecki, ef fadir Þess dauda er til, sama seigir bokinn um Afan, sem Þar stendr lioft; enn Þat Þikir sumum hart, og finna Þar margar greinir til. Seigia Þeir Þat sie ecki fortak, af Þeirri fyrsto reglu, um faudr, og Afa, Þui Þeir sieo ey til nefndir, i fyrsto reglo. Eg seigi, at su fyrsta regla sie sua almennilig, at hun nai til annara allra skildra, Þo Þa nefni ecki, nie telie ecki upp, og seigia, at med börnum taki sonarson arf, fyrr enn nockrir adrir skildir. Enn Þa kiemur Þetta fortak eptir á, um faudr og Afa, edr sie sonarson til, og fadir, Þa tekr fadir og ecki sonarson. Sama seigir bokin sialf um Afan, Þo nockut hart meigi Þikia. Þeir seigia Þat beri alldrig vid: Eg seigist eigi tala Þar um, fyrri enn Þat beri vid. Þeir seigia bokinn giöri ecki rad fyri Þui: Eg seigi, bokin giöri liosliga rad fyri, um Afann, Þar hon seigir; *Fadir erfir sonarson, ef*

henn à ey ſkilgetin born eptir. Sem hon ſegdi ſua: *Þott ſonarſon eigi ſkilgietina bárna-born, Þa erfir Aſi hans fyrri enn Þan.* Þeir ſeigia, ſua ſem ſonr erfir fyrr enn fadir, ef bádir ero til, ſua ſkal ſonarſon erfa fyrr enn Afi. Eg ſeigi, Þad ſie af godum rokum; enn Bokinn ſie Þar ſialf a moti, ſem ſagt er. Þeir ſeigia, Þott aller ſieo af iafn ſkildum komner, fyrr erfi dotter en modr moder, ſua ſkule oc um Áſa oc ſonarſon. Eg ſeigi, at med Þeſſo ſieo Þeir i moti ſier, um Þad Þridia mot kaſt, Þui hier giörir bokinn, og Þeir rad fyri Þeſſum ſkildugleika. En huad Þeſſari liking vidvikr, Þa mætti hana hier effter taka, ef bokinn taladi ecki ſua frekt ſialf; en Þeſſi liking bregdſt vida i erfdunum. Sua mætti eg og eirnin ſeigia vid Þa, ſua ſem Þeir medkienna, at fyrr taki nu fadir enn ſonar ſon, ſua ſkildi og eirnim fyrr taka modr enn dottr dottir huad Þo ecki er, og Þat Þo meira er, at fyrr tekr af ſidunni brodir og ſyſtir, en modir: Þui tiair Þar ecki frekt eptir at fara, Þo fyrr taki ofanneptir, enn uppeptir, iafnſkildir. Enn Þetta Þikir huortueggia mikid, Þar ſua ber til; at lifir Afi og dottr ſkilgietinn, og ſonarſon, ſem fadir hans hafdi ey allann hlut arfs, Þa er fyrr dottr, og ſonarſon med henni enn Afi: og Þui vilia Þeir at ſonarſon ſie avalt fyrr enn afinn. Enn eg ſuara fyrſt: at alt huad ſonarſon erfir ſua, Þat erfir hann i fodr ſins nafni. Þui, ef fadir hans hefdi haft allann hlut arfs, Þa feingi han ecki par med dottr. Þar næſt er Þat ecki um Afann einaſta, heldr eirninn um fodur, ſem Þeir iata, Þo at avalt taki fyrr enn ſonarſon, huad eirninn bregdſt i Þeſſu atviki. Lifir fadir og dottir ſkilgietin og ſonarſon,

ſua

ſua til kominn ſem fyrr greinir; Þa erfir ſonarſon ſa med dottir, enn fadir ecki par: Þarfyri gietur ecki i eſſi klauſa hrundit meir Afanum edr fodrnum fra, enn ſonarſyni til.

Huoria meiri áſtado hefr Þu enn, at fella Þeirra áſtadi, edr mótmali?

Bokarinnar ord, ſem ſagt er i fyrſto Erfd: *Ef fadir miſſir ſonar ſins. &c.* Bokinn ſetur ſonar ſon, Þa hun nefnir ecki, i faudr ſins nafni, ſeinaſtann i fyrſto Erfd: og ſetr lika Afa og fodr at erfa, fyrr enn ſonar ſon.

Læt eg Þeſſu fylgia fornu lauginn, ſem fyrr ſkipa faudr Afa arf, enn ſonar ſonum. Sua lyſt mier eptir bokinni riettliga orleiſt, at fyrr erfi Afi enn ſonar ſon, nema Þat ſem ſonar ſon erfir i nafni faudr ſins, enn ecki ſin.

2. *Spurning or Fyrſto Erfd.*

Ef til er dottr oſpilt, og hin onnr ſpilt, edr ſonar ſon, *ſa ſonarſon, ſua til kominn.* ſie ecki dottr: tekr ſu ſpilt er, nockud, edr ecki par? Þat er likligaſt, at hun muni eiga halft, vid huort ſem til er, eptir Þeim ordum i firſto Erfd. &c.

3. *Spurning.*

Nu er ey til af Þeim, ſem nidr ſtiiga, nema dottr ſkilgietinn, ſpiollud: enn af Þeim, ſem upp ſtiga, fadir, edr faudr fadir: huort tekr hun fyrr edr Þeir? Þat er tuiſynt. Enn ſua talar bokinn i Erfdunum: *Enn ef eingi er Þeirra til ſem adr ero taldir* (Enn Þo ero bædi talinn Afi og fadir) *Þa taki dottr ſpilt allann arf.*

4. *Spur-*

4. *Spurning.*

Ef barn er getid til arfs enn ey fætt, fyrri enn Þar eptir er arfr tæmist, lifi sua nockra stund; ein dag, edr skiemr, er ey skyrt, Prest forfallar, edr lange er til hans, edr andast barnid a veiginum: á Þat barn arf Þann at taka, og arfar Þess eptir Þad? Sua Þikir mier; Þui Þat var skiirt, Þader, Þat var sua lifmykit Þat matti skyra, Þo Þad væri ey skyrt.

II. Erfd.

Þessu næst, sem i fyrsto erfd er, taki iofnum hondum, sonarson skilgetin, Þo fadir hans sie laungetin: Sonar dotter skilgetin, af skilgetnum faudur kominn: Dottrson skilgetin, af skilgetinni modr komin; finn Þridiung huor Þeirra, og skal huor um sig hafa iafn mykit, i sina ættquisl Þo fleiri sieo i adra: og Þeir sem fleiri ero, og i adra ættquislina ey meira enn hinn eirn, eda eirni hina. Og skal huervetna i öllum erfdum, at iafn mykit skal taka huor, i sina ættquisl, til sins hlutar, Þott allmargir sieo i adra. Ef Þeir ero ecki til, Þa tekr Dottur dottir skilgetin, af skilgetinni modr kominn.

Spurning or annari Erfd.

Þui tekr Þu undan ættleiding, sem Þo stenstr i upphafi annarar erfdar og geingr til fiordunga skiptis vid hina Þridiu? *Andsuar*: Þat giori eg riettiliga, sem siast skal: sumar bækr halda sem Þu seigir, og setia hann i fiordunga skipti med hinum, enn sumar Þar Þuert a moti, skrifa ættleiding fyrst um allan arf i annari erfd, enn hinum Þridiunga skipti: Enn huorotueggia er rangt, sem eg skal bevi-

ſa, af ſialfri bokinni: Þui ſyſt at ſonr laungetinn er arfleidr, og ſonr ſkilgetinn iatar arfi, Þa tekr ættleidingr ſlikan riett, ſem ſa er iatadi arfi, arftækr. *Cap.* 15. Þat er, hann giördiſt ſkilgietin, og geingr til iafns arfſkiptis, ſem ſonr ſkilgietin. Og er ſá ættleidingr i fyrſto erfd, ſem eg og hefi Þar ſettann, fyrr enn fadir og Afi, edr adrir ſem erfa i fyrſto erfd. Sua er og huor madr ſem Þu vilt ættleida, Þa er hann i Þeirri erfd ſem ſa er iatar arfi, eptir adrvottadri grein or 15. *cap.* Eda huad riettara meigi Þikia, Þa er avalt ættleidingr i fyrſto erfd, eptir *Heriolfs Riettabot, ſem ſkipar attleiding alla arfa ſem til kunna falla, ſem ſkilgietnum kono ſyni*, Þeſſ *ſem ættleiddi.* Og fyri Þeſſar greinir hefi eg ſkrifad ættleiding or annari erfd.

III. *Erfd, med 7 tokum.*

Brodir ſamfedra ſkilgetinn, ſyſtir ſamfædd ſkilgetinn, modir ſkilfeinginn, frillu ſonar dottir, frillu dottir ſon ſkilgetin bædi, frillu dottir dottr ſkilgetin. *De eſt.*

IV. *Erfd.*

Fyrſt fodrbrodir ſkilgetin, ſamfæddr, af ſkilgetnum faudr. Þa brodrſon ſkilgetin af ſkilgetnũ faudr. Þa brodrſon ſkilgetin af ſamfæddum brodr komin og brodr ſammæddr ſkilgetinn, af ſkilgetinni modr, ſinn Þridiung, huor Þeirra. Þa fodrſyſter ſkilgetinn ſamfædd, af fodr ſkilgietnum, og brodr dottir ſkilgetin, af ſamfæddum brodr komin, og ſyſtr ſamfædd ſkilgetinn, af ſkilgetinni modr komin. Skal ſa æ fyrr arf taka er ſkilgetinn fodr á, edr ſkilgetna

getna modr, huort sem heldr leidir hann til þess arfs fadir edr modir. Þa honum næst; iafn skildr, þo fadir edr modir sie laungetin.

V Erfd med 2. tokum.

Ef þessir ero ey til, þa tekr módrbrodir ski'getin samfæddr, og systrson skilgetinn af samfæddri systr kominn, þa modr syster skilgetin, samfædd, og systr dotter skilgetinn, af samfæddri systr kominn.

VI. Erfl med 10. tokum.

Þa takast brædrasynir eptir skilgetnir, og samfedra, þat er, sa sem daudr er, og sa, sem erfir, ero brædrasynir, og sua er at heyra og skiliai fyrsto tòku þessarar erfdar. Þa brædrasynir skilgetnir, ef fedr þeirra voro laungetnir. Þa brædra dætr skilgetnar, med fyra skilordi. Þa systkina synir skilgetnir. Þa systkina dætr skilgetnar þa systra synir skilgetnir. Þa systra dætr skilgetnar, af samfæddum systrum komnar. Þa frillulon, og ey i hordomi nie frændsemis spiollum. Þa módir oskilgetin, þat barn sem hun atti i frillu lifi; enn ey i hordomi edr frændsemis spiollum. Þa frillu dottir.

VII. Erfd med 2. tokum.

Þa fodr brodirs son samfæddr, og brodrson skilgetinn, af samfæddum brodr kominn: þa fodrsystr skilgetinn, af samfæddum brodr kominn.

VIII. Erfd med 2. tokum.

Þa modr brodir skilgetinn, sammæddr: þa systrson skilgetin, af sammæddri systr kominn: þa modrsystir sammædd, og systrdottr sammædd, alt samanst

IX. Erfd med 3. tokum.

Audrum og þridia, af samfæddum, nema nánari finnist: þat er, 1. brædrum, 2. Systrum, 3. systkinum: tekr huort eptir annad, ef þat er ey til sem fyrr greinir, og fyrr i karllegg en kuennlegg.

X. Erfd med 3. tokum.

Þa þrimenningar, af samfæddum, fyrst brædrum, systkynum, systrum.

XI Erfd af sammæddum, med 7. tokum.

Þa takast brædra synir arf eptir, skilgetnir, ef fedur þeirra ero sammæddir, og skilgetnir: þa hinir næst, þo fedr þeirra steo laungetnir: þa brædradætr skilgetnar, med sama skilordi: þa systkina synir: þa systkina dætr, þa systradætr skilgetnar.

XII. Erfd med 6 tokum.

Þa ödrum og þridia sammæddum: þa þrimenningar sammæddir, af brædrum, systkinum, systrum.

XIII. Erfd, af samfæddum og sammæddum, öllum laungetnum, nema þridia og fiórda: Item odrum og fiorda: Item fiormenningum, lika skilgetnir.

Þa tekr sonarson, þa sonardottir, þa dottr son, laungetinn öll, þa dottr dóttir; þa broder samfæddr, þa broder sammæddr; þa systir samfædd; þa systir sammædd; þa fodrbrodr laungetinn; þa hinir næst sammæddir; fyrr samfæddr enn sammæddr. Þa fodrsystir og brodrdottir laungetnar bádar;

bádar; Þa modrbrodir og systrson, laungetiñ; Þa modr systr og systrdottir; Þa brædrungar; Þa systkina börn; Þa systra börn, fyrr karlmadr enn kona. Þa ödrum og Þridia skilgetnir ed fyrsta, og fyrr karl en kona skilgetinn. Þa fiormenningar; Þa ödrum og Þridia, laungetnir, af brædrum, systkinum, systrum, fyrr samfedra; Þa ödrum og fyrsta, Item Þridia, Þa Þrimenningar; Þa Þridia og fiorda, laungetnir; Þa fiórmenningar.

Vtlegging yfir Erfdatal, a moti meiningo S. ARNGRIMS I. SONAR.

Fyrsta Regla.

EPtir födr og módr born skilgetinn, sonur tua luti, dottir Þridiung. Þar hann seigir ætleiding, held eg i aungvann mata, nema sua sie, at nökr sie galinn, at hann sem *Esau* selie sinn frumburd, og iáti undann sier fodr arfi sinum; Enn eg efast huort haldast má. Má sá alldrei sem ætleiddr er, komast at meira arfi enn hans lut, held eg hann Þo ecki Þat erfa, heldr hinn glópinn sem seldi. Sonarson held eg med Þeim erfi sua mykit halft, sem fodur hans vantar vit sin fyrstkyn. Ecki get eg i Þessari fyrsto erfd giegnt i nockurn máta ætleidings syni, og aungum med skilgetnum bornum, nema sonarsyni at helmingum, Þat sem fodur hans vantar vid systkyn sin, og lausn a hinum Iordum, eptir Þui sem greinir i laugum.

Aunnur grein fyrsto erfdar.

Seo eski skilgetinn born, edr sonarson til arfs, þa held eg næstann fodr og fodr-fodur, enn ecki giet eg giort þa sam arfa: su legna dottr nioti myskunar fodurs edur brodurs, enn myskunar laust virdist mier, hun alldrey arfi nái, fyrr enn systkin, sonar synir, fadir, og fodr fadir er alt dautt. Enn huad modir legge til barna sinna, er lioft, hun erfir þat aptr sieo ecki skilgetinn born til, þott fadir og afi sie til.

Aunnur erfd.

Þar agreinir sumar laug-bækr: halda sumar ættleiding ey samann, og þau þridiunga skipti, med hinum sonar syni: sumar fiordunga skipti. Hier þikir mier a lykt unar þurfa, huort haldast kal, ádr lengra framm komi. Hier held eg nu fyrst koma ættleiding i erfdina huórt sem hann tekr einungi edr i fiordungaskipti, vegna þess, at *Magnus Kongr*, þa hañ setur ættleidingar *Cap tulum* setur hañ hann hier eñ ecki fyrri: slikt sama son hans, med þessum atrids ordum: *Jafnan sidan hiedann af.* Af þessum ordum skil eg, at bædi uppfra þeim tima *Hacon* urskurdadi, og sua i erfdum uppfra þui hann stendr skrifadr. R. B H. K. sua er skipat þott sonarsynir sieo tueir edr fleiri, þeirra, sem fadir þeirra var skilgetin. Eptir þessari grein (þeir sem fadir: &c.) tek eg sua: þar sua tilber i þessari erfd at sonarsynir af laungetnum fedrum komnir taka allir iafnt, þott margir sieo i sumar ættquislirnar enn eirn i sumar, þui þeir ero ollir iafnt tilkomnir. Arfurinn

nam alldrei fodr Þeirra, og Þurfa Þui i finni ættquisl huorki fedranna niota edr gialda erfdarinnar vegna. Hier stendr, *(og tiki ey meiri arf enn fadir Þeirra stod til)* Nu styrkir Þat mitt mal, at fadir Þeirra stod ecki til n ins arfs. Seinast stendr hier; dottr dottir skilgetin, af skilgetinni modir.

Þridia Erfd.

Brodir brodr finn, samfedra og skilgetin: systr systur sina skilgetna; Brodr finn og systr sina, samfedra og skilgetin: Modr skilfeng n: frillu sonar dottir, og frillo dottr son, skilgetin: Þa frillu dottr dottir, og ecki i hordomi getin: Þa modr fadir og fodr modir, skilgetin: Þa modr modir skilfeingin.

Fiórda Erfd.

Fòdr brodir skilgetin samfedra, af skilgetnum fodr, og brodrson skilgetin, af samfedra brodr komin og var hann samfedra og skilgetin, og brodr sammædr skilgetin, hier riett Þridiunga skipti i huòrre ættquisl iafnt: Þa fadirsystir samfedra skilgetin, af skilgetnum fodr, og brodr dottir skilgetin, af samfedra brodr, og hann skilgetin, og systr sammædd skilgetin. *Hier helldr hin prentada, ef modr hennar er skilgetin* Þat skiftt mier eino gillda, huort modir hans er skilgetin edr frillu borin. Þar eykr i um ódals jord, *at sá skal ódal hafa sem til er borin:* Er fagurt ef Þat fylgdist at i òllum erfdunum, Þat veit eg Þo alldrei vitgeingist hafa.

Þetta var skrifat móti S. Arngrimi.

I. Born ſkilgetin, ſynir og dætr. 2. ſonarſon ſkilgetinn, ef fadir hans er ſkilg. iafnt vid dottir. 3. fadir eptir born ſin og barnaborn ef Þau deya barnlaus. 4. Modir erfir ſlíkt hun leggr bornum ſinum ef Þau deya barnlaus. 5. Sie modir ǒndut, erfa Þat ſkilgetin born hennar, fyr enn fadir. 6. Nu er ey ſonur til arfs, enn til er ſonarſon, ſua tilkomin ſem ſeig'r i fyrſto erfd, og ſu dottr ſem ey er leigin heima, Þa tekr ſu ſem leigin er heima, halfo mina enn huort hinna: enn ſie eingınn adrtaldra, Þa tekr hun arf ſem oſpiollud væri.

Annur erfd.

I. Ættleidingr ſem med logum er til arfs leiddr. 2. Sonarſon ſkilg. Þo fadir hans ſie ey ſkilg. 3. Sonardottir ſkig. ef fadir hennar er ſkilgetinn. 4. Dottrſon ſkilg. ef modir hans er ſkilg. ſinn fiordung huort Þeirra. R. B. H. K. 5. Sua er ſtadfeſt at ættleidings ſon tekr næſt eptir ættleiding, Þann arf ſem ættleidingr var tilleiddr at laugum, ef hann er andadr. 6. Ef eingi er adur taldra, til Þa tekr dottr dottr ſkilg. ef modr hennar er ſkilgetin.

Þridia Erfd.

I. Brodr er brodr arfi, ſamfedra og ſkilgetnir. 2. Syſtr ſamfedra og ſkilgetin. 3. Modr ſkilfeingin tekr arf eptir barn ſitt. 4. Frillu ſonar dottir, og frillu dottr ſon. 5. frillu dottr dottir ſkilg. 6. Modur fadir og fǒdr modir, ſkilgetin og ſkilfeingin. 7. Modr modir ſkilg. og ſkilf.

Fiorda

Fiórda erfd.

I. Fodrbrodir ſkilg. ſamfedra ef fadir hans er ſkilgetin. 2. Brodrſon ſkilg. af ſamfedra brodr komin, og var hann ſkilg. 3. Brodr ſammædde ſkilg. ef modir hans var ſkilg. ef allir ero til, finn þridiung huort. 4. Fodrſyſtir ſkilg. ſamfedra, 5. Brodrdottir ſkilg. af ſamfedra brodr komin. 6 ſyſtir ſammædd, ſkilgetin, med fyrra ſkilordi. Enn huervetna þar ſem ódals Iord er i ſkipti, þa hafi þat ódal ſa til erkomit, enn hinir lauſa aura.

Fimta erfd.

I. Módrbrodr ſkilg. og ſamfedra. 2. Syſtrſon ſkilgetin af ſamfæddri ſyſtr kominn. 3. Modrſyſtir ſkilg. og ſamfedra. 4. Syſtirdottir ſkilgetin af ſammæddri ſyſtr komin.

Siótta erfd.

I. Takaſt brædra ſynir ſkilg. ef fedr þeirra ero ſkilg. og ſamfæddir. 2. Þa þeir næſt þo fedr þeirra ſieo frillo b. 3. brædradætr med fyrra ſkilordi. 4. Syſkina ſynir ſkilg. 5. Syſkina dætr ſkilg. 6. Syſtra ſynir ſkilg. 7. Syſtra dætr ſkilg. 8. Frilloſynir, og ey i hordomi gietnir. R. B. H. K. 9. Modir laung. arf eptir barn ſitt frilln borid, og þo ey i hordomi gietit, eda ſifiaſpiöllum. 10. Frillo dottir, ſua tilkomin ſem um frillo ſon.

Siaunnda erfd.

I. Fodr brodir ſkilg. ſammæddr. 2. Brodrſon ſkilg. af ſummæddum brodr komin. 3. Fodrſyſtir ſkilg. ſammædd. 4. Brodr dottir ſkilg. af ſammæddum brodir komin.

Átunda erfd.

I. Modrbrodr ſkilg. ſammæddr. 2. Syſtrſon ſkilg. af ſammæddri ſyſtr komin. 3. Modrſyſtr ſkilget ſammædd. 4. Syſtur dottir ſkilgetin, af ſammæddri ſyſtr komin. verda þa huorer annara arfar, og ſuaſkal huervetna, þar ſem tueir edr fleiri ſtanda til eins arfs, ef eingi er ſa til ſem adr er talin.

Nyunda erfd.

I. Modir eptir brædrungs barn ſitt, af ſamfæddum. 2. Af ſyſkinum, fyrr i karllegg en kuenn legg. 3. Modr tekr arf eftir ſyſtrungs barn ſitt.

Tijunda erfd.

I. Næſtir eptir brædra born, ſkilg. og komnir af ſamfæddum. 2. Næſtir eptir ſyſkina born ſkilg. 3. næſtir eptir ſyſtraſyni ſkilg 4. Næſtir eptir ſyſtradætr ſkilg þridia manni at frændſemi, tekr æ fyrri karl en kona iafnſkildt.

Ellefta erfd.

I. Brædraſynir ſkilg ef fedr þeirra ero ſammæddir og ſkilg. 2. hinir þeim næſt, þo fedr þeirra ſieo frillu bornir. 3. Brædra dætr ſkilg. med ſama ſkilordi. 4. Syſkina ſynir ſkilg. 5. Syſkina dætr ſkilg. 6. Syſtra ſynir ſkilg. 7. Syſtradætr ſkilg. alt af ſammæddum komid.

Tolfta erfd.

I. Madr tekr arf eptir brædlungs born ſitt, af ſammæddum fodr komner, nema manni nánari

finnist, Þui hier nemr hinn nánari. 2. Iafn skildir af sammæddum syskinum komnir. 3. Af systrum komnir 4. Madr tekr arf eptir systrungs barn sitt. 5. Næstir eptir brædra born skilgetnir. 6. Næstir eptir syskina born, fyrr hann en hun, skilg. 7. Næstir eptir systra börn af sammæddum, þrimmingar at frændsemi, þo fyrri iafnskildt kallmadr en kona.

Þrettanda erfd.

I. Sonarson fryllo borin. 2. Sonardottir frillob. 3. Dottr son frillob. 4. Brodr samfedra frillu-borin. 5. Brodr sammæddr frillub. 6 Systr samfedra frillob. 7. Systr sammædd frillob. 8. Fodrbrodir. 9. Brodrson, fyrr af samfæddum en sammæddum. Þa hinir. 10. Fodrfystir frillob. 11. Brodr dottir med sama skilordi. 12. Modrbrodir 13. Systr son. 14. Modrsystir. 15. Systr dottir. 16. Brædrungar. 17. Sykinaborn. 18. Systraborn, fyrr karl en kona. 19. Fiormenningr at frændsemi, nema manni skildari finnist. 20. Frillo dottir. 21. Madr tekr eptir brædrungs barn sitt, sie eingi skildari 22. Iafn skildir af syskinum, Þa af systrum, skal sa fyrr arf taka er af samfæddum er. 23. Þa hinn næsti frilloborin. 24. þriminningar frillob. 25. Manni oskildari. 26. fiormenningar frillob. fyrri en undir Kong gangi.

I Þeiri erfd skal huor arf taka sem hann er talinn, enn eingi taki fyri hendr fram odrum.

I X. Erfd seigir: taki a sa arf fyrr er i karllegg er ~~a~~ *fenn kuennlegg.* Item: *I X. Erfd; a fyrri arf iafn-*

iafnskildr karlmodr en kona. Sumir halda þat ecki iafn skilt, þo þat sie i natturunni, þegar annat a fyrri at erfa enn ecki badi iafnt, þau iafn skild ero.

Sua fara umbod sem arfar: Ef sa madr andast sem born a i omegd, veiti sa vòrd bórnum og sie, sem arfi er nastur.

ENDIR.

Errata sic emendentur.

PAg. 1. l. 5. in quibusdam legitur hridno. l. heidno. p. 2. l. 20. fiorbrotner. l. fiorbrotner. p. 5. l. 22. ap. l. ad. p. 7. l. penult. nunum. l. munum. p. 9. l. 28. rannimum. l. rannimum. p. 11. l. 23. Deĩor. l. Doĩor. p. 17. l. 10. geirnagnar. geirnaglar. p, 19. l. 12. A skyrkota. l. At skyrskota. p. 23. l. 18. skuld. l. fluld. p. 26. l. 2. Dira l. Dris. leviora lector ipse corrigat.